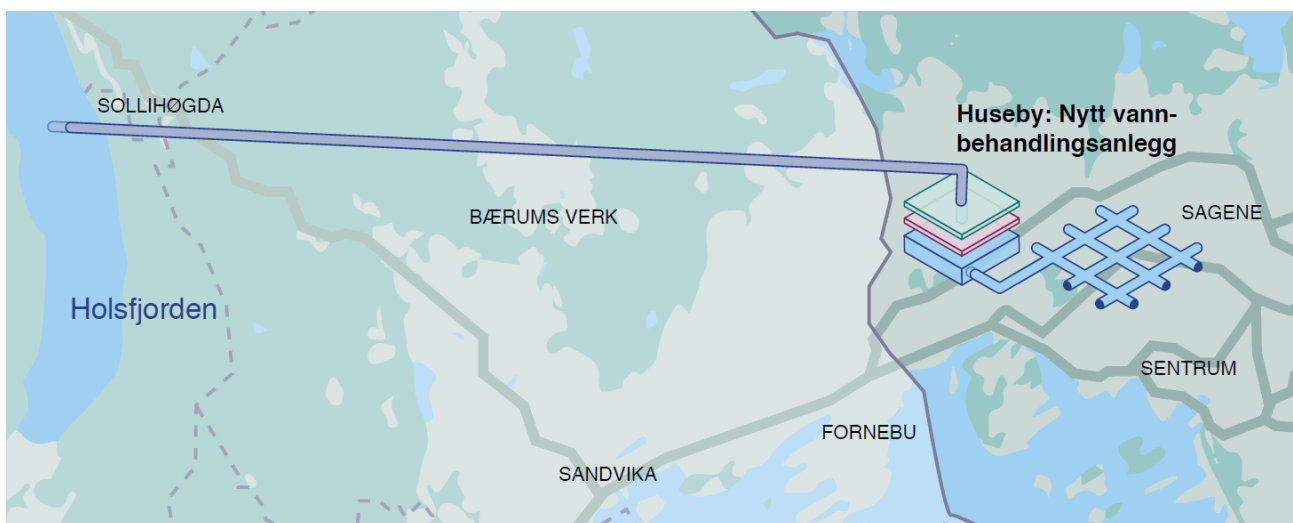


RAPPORT: 50-X-RAP-523

Oslo kommune, Vann- og avløpsetaten

Detaljreguleringsplaner for ny vannforsyning til Oslo

Sammendrag av og kommentarer til uttalelser til varsling av oppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram, Bærum kommune



1. november 2018 / rev. 1.0

RAPPORT

OPPDRAG	Ny vannforsyning Oslo	DOKUMENTKODE	50-X-RAP-523
EMNE	Sammendrag av og kommentarer til uttalelser til varsling av oppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram, Bærum kommune	TILGJENGELIGHET	ÅPEN
OPPDRAGSGIVER	Oslo kommune, Vann- og avløpsetaten	OPPDRAGSLEDER	Lars Hjermsstad
KONTAKTPERSON	Lars Hem	UTARBEIDET AV	Jørgen Langgård

SAMMENDRAG

I henhold til plan- og bygningslovens §§ 12-8, 12-9 ble det 17. januar 2018 kunngjort oppstart av arbeid med detaljreguleringsplan og utbyggingsavtaler samt offentlig ettersyn av forslag til planprogram for detaljreguleringsplaner med konsekvensutredning for ny vannforsyning til Oslo. 21. mars 2018 ble det gjennomført en begrenset varsling av utvidet planområde i Lommedalen i Bærum kommune og 28. juni 2018 ble det gjennomført en varsling av utvidet planområde i Lier, Hole, Bærum og Oslo kommuner.

Det er til sammen mottatt 100 uttalelser til de tre varslingsene, hvorav 53 uttalelser berører Bærum kommune. Hensikten med denne rapporten er å gi en oversikt over hvilke uttalelser som er mottatt samt hvordan de er fulgt opp i planarbeidet og i planforslaget.

Det er mottatt varsel om innsigelse fra Akershus fylkeskommune (antatt konflikt med kulturlandskap i Lommedalen, Bærum), Fylkesmannen i Oslo og Akershus (potensiell konflikt med nasjonale naturverdier på Huseby, Oslo) og Statens vegvesen, region sør (eventuelle avvik fra nasjonale hensyn eller viktige parametre i vegnormalene).

1.0	01.11.2018	Andre versjon	Jørgen Langgård	Vegard Meland	Lars Hjermsstad
0.1	15.10.2018	Første versjon	Jørgen Langgård	Vegard Meland	Lars Hjermsstad
REV.	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KONTROLLERT AV	GODKJENT AV

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	Bakgrunn og hensikt	4
2	Mottatte uttalelser	4
2.1	Opprinnelig varsling av oppstart av planarbeid og offentlig ettersyn av forslag til planprogram.....	4
2.2	Varsling av utvidet planområde i Lommedalen	5
2.3	Varsling av utvidet planområdet i Lier, Hole, Bærum og Oslo kommuner.....	6
3	Sammendrag og kommentarer	6
3.1	Opprinnelig varsling av oppstart av planarbeid og offentlig ettersyn av forslag til planprogram.....	6
3.1.1	Kommunale instanser og foretak.....	6
3.1.2	Statlige og regionale instanser og foretak	6
3.1.3	Interesseorganisasjoner	15
3.1.4	Privatpersoner og private foretak.....	24
3.2	Varsling av utvidet planområde i Lommedalen	31
3.2.1	Kommunale etater og foretak.....	31
3.2.2	Statlige og regionale instanser og foretak	34
3.2.3	Interesseorganisasjoner	35
3.2.4	Privatpersoner og private foretak.....	35
3.3	Varsling av utvidet planområde i Lier, Hole, Bærum og Oslo kommuner	36
3.3.1	Kommunale etater og foretak.....	36
3.3.2	Statlige og regionale instanser og foretak	36
3.3.3	Interesseorganisasjoner	39
3.3.4	Privatpersoner og private foretak.....	40
4	Referanser	41

1 Bakgrunn og hensikt

I henhold til plan- og bygningslovens §§ 12-8, 12-9 ble det 17. januar 2018 kunngjort oppstart av arbeid med detaljreguleringsplan og utbyggingsavtaler samt offentlig ettersyn av forslag til planprogram^[1] for detaljreguleringsplaner med konsekvensutredning for ny vannforsyning til Oslo. Kunngjøring skjedde ved brev til offentlige myndigheter, interesseorganisasjoner, grunneiere, naboer og andre berørte samt på nettsidene til Vann- og avløpsetaten, Lier kommune, Hole kommune, Bærum kommune og Oslo kommune, Plan- og bygningsetaten. Frist for uttalelse ble satt til 1. mars 2018, senere utvidet til 19. mars.

21. mars 2018 ble det gjennomført en begrenset varsling av utvidet planområde i Lommedalen i Bærum kommune. Frist for uttalelse ble satt til 23. april 2018. 28. juni 2018 ble det gjennomført en varsling av utvidet planområde i Lier, Hole, Bærum og Oslo kommuner. Frist for uttalelse ble satt til 3. september 2018.

Hensikten med denne rapporten er å gi en oversikt over hvilke uttalelser som er mottatt til varsling av oppstart av planarbeid og utbyggingsavtaler, offentlig ettersyn av forslag til planprogram samt varsling av utvidet planområde i Lommedalen. I kapittel 2 gis det en overordnet oversikt over hvilke aktører som har uttalt seg. I kapittel 3 er det gitt sammendrag av og kommentarer til hver enkelt uttalelse. Kommentarene inkluderer i hvilken grad uttalelsen er hensyntatt i planarbeidet og i planforslaget.

Uttalelsene er i påfølgende gjennomgang behandlet på følgende måte: Der uttalelsen har medført endringer i planforslaget bemerkes «uttalelsen tas til følge». Der uttalelsen ikke er hensyntatt i planprogram eller planforslag, for eksempel fordi forholdet allerede er innarbeidet eller er vurdert som mindre relevant, bemerkes at «uttalelsen tas til orientering».

I denne rapporten er kun uttalelser som omhandler Bærum kommune referert. Uttalelser som omhandler andre kommuner er referert i tilsvarende rapporter for Lier, Hole og Oslo kommuner.

2 Mottatte uttalelser

2.1 Opprinnelig varsling av oppstart av planarbeid og offentlig ettersyn av forslag til planprogram

Kommunale instanser og foretak	Nr.	Datert
-	-	-

Statlige og regionale instanser og foretak	Nr.	Datert
Akershus fylkeskommune	B1	01.03.2018
Bane NOR SF	B2	22.02.2018
Direktoratet for mineralforvaltning	B4	16.02.2018
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	B7	09.03.2018
Ila fengsel og forvaringsanstalt	B8	15.02.2018
Mattilsynet	B9	19.03.2018

Sammendrag av og kommentarer til uttalelser til varsling av oppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram, Bærum kommune

2 Mottatte uttalelser

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	B10	01.03.2018
Statens vegvesen, Region øst	B12	01.03.2018
Statnett SF	B13	16.03.2018
Statsbygg	B14	26.02.2018

Interesseorganisasjoner	Nr.	Datert
Bærum Elveforum	C1	11.03.2018
Bærum Natur- og friluftsråd	C2	17.03.2018
Lommedalens Vel	C4	17.03.2018
Norges Miljøvernforbund (MNF)	C5	28.02.2018
Norges Miljøvernforbund (MNF), Østlandskontoret	C6	07.03.2018
Norsk Ornotologisk Forening, avd. Oslo og Akershus	C7	20.03.2018
Oslo og Omland Friluftsråd	C8	19.03.2018
Skiforeningen	C11	12.03.2018

Privatpersoner og private foretak	Nr.	Datert
Bergo, Agnar	D1	14.03.2018
Franzefoss Pukk AS	D2	19.03.2018
Holo, Øystein	D6	19.01.2018
Ihle-Hansen, Håvard, Krydsby, Janicke	D9	25.01.2018
Ihle-Hansen, Håvard, Krydsby, Janicke	D10	23.02.2018
Jakobsen, Toril Teigar	D12	26.02.2018
Omland, Siv Ellen	D16	26.02.2018
Pedersen, Kristoffer	D18	19.01.2018
Pedersen, Kristoffer	D19	19.01.2018
Pedersen, Åsmund	D20	19.02.2018
Reksten, Olav	D21	29.01.2018
Sivertsen, Erik	D25	22.01.2018
Sollihøgda Eiendom AS	D26	17.01.2018
Solnørdal, Morten	D27	18.01.2018
Trulsrud, Steinar	D28	01.02.2018

2.2 Varsling av utvidet planområde i Lommedalen

Kommunale instanser og foretak	Nr.	Datert
Bærum kommune, Park, landbruk, natur og kulturvern	A10	20.04.2018

Statlige og regionale instanser og foretak	Nr.	Datert
Akershus fylkeskommune	B15	04.05.2018
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	B16	18.04.2018
Mattilsynet	B17	20.04.2018
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	B18	13.04.2018
Statens vegvesen, Region Øst	B19	23.04.2018

Interesseorganisasjoner	Nr.	Datert
-	-	-

Privatpersoner og private foretak	Nr.	Datert
Bakke, Jan Roar	D32	16.04.2018

2.3 Varsling av utvidet planområdet i Lier, Hole, Bærum og Oslo kommuner

Kommunale instanser og foretak	Nr.	Datert
-	-	-

Statlige og regionale instanser og foretak	Nr.	Datert
Akershus fylkeskommune	B20	03.09.2018
Bane NOR SF	B21	03.07.2018
Direktoratet for mineralforvaltning	B23	17.08.2018
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	B25	30.08.2018
Mattilsynet	B26	03.09.2018
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	B27	18.07.2018
Statens vegvesen, Region øst	B29	31.08.2018
Statnett SF	B30	31.08.2018

Interesseorganisasjoner	Nr.	Datert
Lommedalen IL	C12	03.09.2018

Privatpersoner og private foretak	Nr.	Datert
Aamodt, Kristen	D34	28.08.2018
Bjørntomt, Bent	D36	02.09.2018
Krohn-Nydal, Lily	D39	09.03.2018
Wakeford-Wesman, Karsten	D41	01.09.2018

Sammendrag av og kommentarer til uttalelsene er gitt i kapittel 3.

3 Sammendrag og kommentarer

3.1 Opprinnelig varsling av oppstart av planarbeid og offentlig ettersyn av forslag til planprogram

3.1.1 Kommunale instanser og foretak

A	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
	Ingen mottatte uttalelser.	

3.1.2 Statlige og regionale instanser og foretak

B	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
B1	Akershus fylkeskommune	
	Akershus fylkeskommune skriver i sin uttalelse at det ikke vil bli stilt krav om arkeologiske registreringer etter kulturminnelovens § 9 der	Uttalelsen tas til orientering og delvis til følge. Forslagsstiller har i dialog med Fylkeskonservator avklart at det stilles krav til arkeologiske

<p>vannforsyningen går i tunnel, men det kan bli behov for arkeologiske registreringer ved andre tiltak som gir inngrep i grunnen. Lommedalen er et kulturhistorisk landskap med mange kjente automatisk fredete kulturminner og høyt potensial for nye, uregistrerte kulturminner. Kart og planer for inngrep i dette området bør oversendes så raskt som mulig for vurdering etter kulturminnelovens § 9.</p> <p>I Bærum kommune er det tre varianter av dagsoneanlegg (tverrslag med rigg- og anleggsområde). Lommedalen er i kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer definert som et viktig kulturlandskap. Området er i kommuneplanens arealdel markert som en hensynssone, hvor det ifølge § 35 i bestemmelsene skal legges særskilt vekt på å ivareta kulturlandskapets verdier. Lommedalsveien 261 (variant A1) er et stort jorde med dyrka mark innenfor hensynssone landskap. Fylkesrådmannen vurderer forslaget å være sterkt i strid med kommuneplanens bestemmelse § 35 og fraråder etablering av tverrslag og rigg- og anleggsområde her. Om forslagsstiller velger å gå videre med forslaget ved offentlig ettersyn vil fylkesrådmannen vurdere å legge saken fram for fylkesutvalget med forslag om innsigelse. Lommedalsveien 297 (variant A2) kan være aktuell for etablering av tverrslag med rigg- og anleggsområde. Av hensyn til kommuneplanens § 35 fraråder fylkesrådmannen inngrep i kultur- og naturlandskapet langs Lomma. Det anbefales å begrense inngrepet til gnr./bnr. 98/13 og 98/75. Fylkesrådmannen har ingen merknader til at Steinshøgda/Steinskogen (variant A3) tas i bruk til tverrslag og rigg- og anleggsområde. Når det gjelder mellomlagring av overskuddsmasser, vil fylkesrådmannen sterkt anbefalt at det skjer på steder som ikke er i konflikt med viktige kulturminner, kulturmiljøer eller landskap.</p> <p>Planprogrammet vurderes å være tilfredsstillende for utredningsbehov knyttet til kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap. Omtale av nyere tids kulturminner og kulturmiljøer i punkt 6.6.5 er snau. Det er viktig at hele traseen utredes, ikke bare foreslåtte tverrslags-, rigg- og anleggsområder. Det er positivt at det legges opp til dialog, og fylkesrådmannen deltar gjerne.</p> <p>Regional plan for masseforvaltning i Akershus inneholder retningslinjer for en mer langsiktig og helhetlig masseforvaltning i fylket. Det forutsettes at disse legges til grunn for videre planarbeid.</p>	<p>undersøkelser for anlegg i dagen på Steinshøgda/Steinskogen. Arkeologiske undersøkelser ble gjennomført i juli 2018, og resultatene er innarbeidet i planforslagets delutredning kulturmiljø.</p> <p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning.</p> <p>Omtale av nyere tids kulturminner og kulturmiljøer er i fastsatt planprogram utvidet.</p> <p>Regional plan for masseforvaltning i Akershus^[5] er blant de rammer og føringer som er omtalt kapittel 3.4 i fastsatt planprogram og lagt til grunn for planarbeidet.</p>
---	---

	<p>Regional plan for vannforvaltning 2016-2021 skal ligge til grunn for all kommunal planlegging. I alle utbyggingsområder bør det legges opp til lokal overvannshåndtering med avrenning på egen grunn. Fylkesrådmannen forutsetter at tiltakene ikke forringer vassdragenes vanntilstand.</p>	<p>Regional plan for vannforvaltning^[3] er i fastsatt planprogram lagt til under kapittel 3.4 om rammer og føringer og lagt til grunn for planarbeidet.</p>
B2	Bane NOR SF	
	<p>Bane NOR SF skriver i sin uttalelse at planområdet ikke omfatter noen eksisterende jernbanelinjer, men at tunneltraseen for vannforsyning vil krysse den framtidige Ringeriksbanen.</p> <p>Det vises til fastsatt planprogram samt forslag til reguleringsplan med konsekvensutredning for Ringeriksbanen. Delstrekning 1 går i hovedsak i tunnel fra Jong i Bærum til Sundvollen i Hole med planlagt tverrslag i Avtjerna-området. Traseen vil optimaliseres i videre arbeid. Bane NOR forutsetter at ny vannforsyning ikke kommer i konflikt med den nye jernbanetunnelen i disse områdene, og at Vann- og avløpsetaten involverer Bane NOR i det videre planarbeidet.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p> <p>Forslagsstiller har opprettet dialog med Fellesprosjektet Ringeriksbanen/E16. Koordinering og samarbeid pågår. Tiltakene ligger i ulike horisontalplan, og det er ingen konflikter.</p>
B4	Direktoratet for mineralforvaltning	
	<p>Direktoratet for mineralforvaltning skriver i sin uttalelse at planområdet berører steinbruddet ved Steinskogen i Bærum kommune. Forekomsten er av nasjonal betydning som byggestoffressurs. Utvidelse av masseuttaket ved Steinskogen ble foreslått ved begrenset høring av kommuneplanens arealdel for Bærum kommune i årsskiftet 2017/2018. Direktoratet har stilt seg positive til dette og er også kjent med at tiltakshaver Franzefoss AS har behov for å frigjøre ytterligere areal for å øke mottak av masser. Forslag om utvidelse er i tråd med dette behovet.</p> <p>Direktoratet forutsetter at utredningene tar hensyn til forekomsten ved Steinskogen, og at tiltaket ikke utformes på en slik måte at de er til hinder for utnyttelse av de nasjonalt viktige ressursene. Direktoratet er positive til tiltak som sikrer både uttak av ressurser samt bruk av overskuddsmasser fra tunnelarbeidet og forutsetter at tiltakshaver Franzefoss AS involveres.</p> <p>Direktoratet forventer at det gjøres en detaljert vurdering av hva overskuddsmasser fra tunneldriving kan brukes til. Direktoratet er kjent med at bergartene i Oslofeltet ofte er velegnet som byggeråstoff, for eksempel vegbygging. I NGUs ressursdatabaser er det registrert flere mulige framtidige, lokalt viktige uttaksområder for</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p> <p>Forslagsstiller foreslår i planforslaget etablering av tverrslag til Steinskogen for mellomlagring og salg i det åpne markedet i samarbeid med Franzefoss Pukk AS. Planforslaget er ikke i konflikt med kartlagte bergressurser.</p> <p>Forslagsstillers vurdering av berg som naturressurs inngår i mulighetsstudie massehåndtering og delutredning naturressurser. På Vefsrud foreslås brukbare overskuddsmasser plassert permanent i lokale deponier grunnet for å begrense massetransport. I Bærum foreslås brukbare</p>

	<p>byggeråstoffer i Bærum. Direktoratet forventer at disse forekomstene blir vurdert om skal inkluderes i utredningene. Det er også registrert flere malm- og industrimineralforekomster innenfor eller i nærhet av planområdet, de fleste vurdert å være lite viktige.</p>	<p>overskuddsmasser mellomlagret og videresolgt. I Oslo er håndtering av brukbare overskuddsmasser uavklart. Planforslaget er ikke i konflikt med kartlagte bergressurser.</p>
B7	Fylkesmannen i Oslo og Akershus	
	<p>Fylkesmannen i Oslo og Akershus skriver i sin uttalelse at de anser det som svært positivt at Oslo kommune nå har valgt løsning for ny vannforsyning. Tillatelse til planlegging i marka, jf. markalovens § 6, ble gitt i brev av 6. september 2017. I brevet ble det påpekt at virkninger for friluftsliv, naturopplevelse, idrett og naturmiljø ble utredet.</p> <p>I Bærum er Lommedalen et viktig område for landbruk, kulturlandskap, kulturminner og et av de få gjenværende landbruksarealene i Bærum kommune. Det er viktig at verdiene bevares for framtiden. Fylkesmannen mener planarbeidet bør legge vekt på å unngå inngrep i dyrka mark så langt som mulig. Permanente anlegg bør plasseres utenom dyrka mark, og avbøtende tiltak må iverksettes for å minimere midlertidige konsekvenser. Dersom rør graves ned under dyrka mark, bør planen beskrive håndtering og mellomlagring av matjord. Det er svært viktig å unngå jordpakking og blanding av jordlag. Krav bør inngå i massehåndteringsplan og nødvendig landbrukskompetanse involveres.</p> <p>I Oslo er det ved Huseby planlagt dagsone med administrasjonsbygg og atkomsttunnel. Mærradalen er en svært viktig bekkekløft med naturmangfold av nasjonal verdi. Det finnes en rekke naturtyper i dalen, som kalkgranskog og edelløvskog på kalkrik grunn. Artsmangfoldet er rikt med flere rødlistede arter, til dels av nasjonal og internasjonal betydning, som oreblæremose (EN) og pelsblæremose (VU). Flere svært viktige og viktige naturtypelokaliteter er beskrevet. Det er særlig viktig at bekkekløften ivaretas som et helhetlig, mest mulig inntaks økosystem. Det er viktig at kantsoner ikke utsettes for hogst eller terrenginngrep, og at vassdraget og vegetasjonen i dalen ikke utsettes for avrenning eller tildekking av masser. Variant B3 ligger inntil en viktig slåttemarkslokalitet, som er omgitt av en viktig kalkfurskog. Alle varianter ligger i nærhet til viktige naturtypelokaliteter, og plasseringen er foreslått i et område der det er viktig å bevare sammenhengen mellom lokaliteten. Fylkesmannen mener det er uheldig å plassere vannbehandlingsanlegg og dagsoneanlegg i dette</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering og delvis til følge.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for dyrka mark inngår i utredningstemaet «naturressurser» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning naturressurser. Dette inkluderer også avbøtende tiltak. Tiltaket berører ikke dyrka mark i Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p>

<p>området, og mener det er uheldig at ikke naturmangfold ble vektlagt mer i lokaliseringstudning.</p> <p>Variant B1 ligger på et område hvor det ikke er registrert viktige naturtyper. Varianten er trolig den beste av de foreslått utredede, forutsatt at etablering og drift av anlegget ikke medfører inngrep i selve Mærradalen. Inngrep bør begrenses til tidligere dyrka mark.</p> <p>Variant B2 ligger i lokalt viktig hagemarkskog, i en skogbevokst kolle i kantsonen til Mærradalen. Inngrep er uheldig, også for deler av Mærradalen med høyere naturverdier, da den vil utvikles på sikt. Anlegget bør eventuelt lokaliseres til området rett sør for Sørkedalsveien 150A.</p> <p>Variant B3 ligger nær en svært viktig slåttemark-lokalitet, som er skjøttet gjennom to sesonger, og verdien er trolig høyere enn på registreringstidspunktet. Slåttemark er en naturtype med egen forskrift. Det er viktig at eventuell etablering av dagsoneanlegg ved variant B3 ikke forringer slåttemarklokaliteten eller kalkfurskogen.</p> <p>Dersom plasseringen av tunnel og administrasjonsbygg får negativ virkning på de nasjonale verdiene i Mærradalen vil det kunne være grunnlag for innsigelse. Fylkesmannen ber om videre dialog.</p> <p>Det er viktig at hensyn til konsekvensene i anleggsfase vektlegges tidlig i planfasen, da lokalisering og utførelse av anleggsarbeidet kan få store konsekvenser for potensialet for forurensning, for eksempel knyttet til håndtering av vann fra tunnelsprenging (nitrogenforbindelser og tungmetaller). Det er viktig at det tidlig i planarbeidet legges vekt på resipientenes sårbarhet og tåleevne, da flere sårbare resipienter ligger i foreslåtte tiltaksområder. Lomma er svært viktig (A-verdi) og vassdraget er viktig leveområde for dyr, fugler, insekter og andre organismer. Elva har ørret og musling. Fylkesmannen mener anleggsarbeidet vil utløse behov for særskilt tillatelse etter forurensningsloven.</p> <p>Fylkesmannen viser til at tillatelse til planlegging i marka ikke inkluderer permanente massedeponier, og har det i tillatelse er bedt om at rigg- og anleggsområder i størst mulig grad legges til områder utenfor Marka. Det forutsettes at retningslinjer i Regional plan for masseforvaltning i Akershus legges til grunn. Ved valg av drivemetode</p>	<p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for en rekke temaer inngår i utredningstemaet «Andre utredninger og analyser» («Anleggsfase») i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning anleggsfase. Dette inkluderer også avbøtende tiltak. Det er i planarbeidet lagt stor vekt på tverrfaglig dialog mellom prosjekterende og utredere for å sikre gode løsninger som i størst mulig grad begrenser negative konsekvenser. Forslagsstiller vil i god tid før oppstart av anleggsarbeid vurdere behov for utslippstillatelse og forankre vurderingen hos Fylkesmannen i Akershus. Om nødvendig vil det søkes om utslippstillatelse.</p> <p>Forslagsstiller utarbeidet tidlig i planprosessen en mulighetsstudie for massehåndtering, hvor det ble anbefalt videre utredning av massedeponier i Marka. Også andre alternativer utenfor Marka er under vurdering. Regional plan for masseforvaltning i Akershus^[5] er blant de rammer og føringer som er omtalt kapittel 3.4 i</p>
--	--

<p>må potensialet for gjenbruk og forurensningsaspekter vektlegges. Fylkesmannen bidrar gjerne i dialog om massehåndtering.</p> <p>Bærum er historisk sett en viktig landbrukskomme med svært verdifull matjord. Det er viktig at areal som blir omdisponert og jordkvalitet på disse kommer tydelig fram i konsekvensutredningen.</p> <p>For variant A3 (Steinskogen) er det viktig at konsekvensutredningen belyser konsekvensen for utvinning av basalt og eventuelle sekundære konsekvenser, som utvidelse av steinbruddet. Virkninger for naturopplevelse og friluftsliv må beskrives.</p> <p>I henhold til forskrift om konsekvensutredning § 4 skal planprogram inneholde en beskrivelse av relevante og realistiske alternativer og hvordan disse skal vurderes i konsekvensutredningen. Det i planprogrammet ikke lagt opp til å vurdere andre alternativer enn Huseby, men tre varianter som berører det samme naturområdet. Fylkesmannen mener det må konsekvensutredes et alternativ som ikke berører de viktige naturområdene med nærhet til Mærradalen, og det må være et område uten store arealkonflikter, som det er realistisk å få etablert et anlegg. Ikke Bogstad, som tidligere er vurdert.</p> <p>Det angis i planprogrammet at planlagt dagsoneanlegg på Huseby anses å være tilfredsstillende kartlagt med hensyn på naturmangfold. Fylkesmannen er uenig og mener området må kartlegges på nytt ettersom registreringene er fra 2005, og det kan ha utviklet seg ytterligere naturverdier. Kalklindeskog var ikke definert som naturtype da området ble kartlagt. Området bør kartlegges av noen med kompetanse på truede arter knyttet til kalkrik grunn i skog (moser og sopp) samt karplanter. Kartleggingsmetode tilsier at det skal kartlegges naturtyper av nasjonal forvaltningsinteresse. For Noreveien 26 og Huseby Leir NV ligger det ganske</p>	<p>fastsatt planprogram. Forslagsstiller har opprettet dialog og avholdt møte med Fylkesmannen i Oslo og Akershus vedrørende dette spørsmålet.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for dyrka mark inngår i utredningstemaet «naturressurser» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning naturressurser. Dette inkluderer også avbøtende tiltak. Tiltaket berører ikke dyrka mark i Bærum kommune.</p> <p>Planforslaget omfatter etablering av et mellomlager utenfor eksisterende steinbrudd på Steinskogen, men ikke utvidelse av råstoffuttaket på Steinskogen. Et slikt tiltak vil eventuelt håndteres gjennom Franzefoss Pukk AS i en separat planprosess. Planlagt anleggsdrift er koordinert med Franzefoss Pukk AS. Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for friluftsliv inngår i utredningstemaet «nærmiljø og friluftsliv» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning nærmiljø og friluftsliv.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p>
--	---

	nye skjøtselsplaner i Naturbase som utgangspunkt. Fylkesmannen bistår gjerne i videre arbeid.	
B8	Ila fengsel og forvaringsanstalt	
	<p>Ila fengsel og forvaringsanstalt skriver i sin uttalelse at de ønsker informasjon om forhold som kan påvirke driften. Ca. hvor dypt vil tunnelen ligge dersom den skal gå under eiendommen?</p> <p>Vil arbeidet medføre støy? Fengselet har innsatte som lett blir urolige.</p> <p>Vil arbeidet medføre nedetid for strøm- eller vannforsyning?</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres, omfatter søndre del av Ila fengsel og forvaringsanstalt. Nøyaktig lokalisering av tunnel vil ikke være offentlig informasjon, men råvannstunnelen vil ligge lavere enn kote +100. Ila fengsel og forvaringsanstalt ligger på ca. kote +155.</p> <p>Etablering av råvannstunnel kan medføre noe vibrasjon og/eller støy (avhengig av drivemetode) for fengselet, men ikke andre konsekvenser.</p> <p>Anleggsarbeidet vil ikke medføre nedetid for strøm- eller vannforsyning til Ila.</p>
B9	Mattilsynet	
	<p>Mattilsynet skriver i sin uttalelse at det ikke er kjent at det er andre drikkevannskilder i eller i nærhet av planområdet, men at det må undersøkes om det er andre drikkevannskilder som kan påvirkes av ny vannforsyning. Det er forbudt å forurense drikkevann, jf. drikkevannsforskriften § 4.</p> <p>Der planarbeidet berører landbruksarealer er det viktig å undersøke om berørte arealer har smitte av jordboende skadegjørere/ugress som potetcystenematoder og/eller floghavre. Disse har restriksjoner knyttet til smittespredning.</p> <p>Det er viktig å ta nødvendige hensyn for å forebygge risiko for overføring av mikroorganismer og/eller parasitter ved overføring av store mengder vann. De to nedbørsområdene er to separate epidemiologiske enheter. Dette kan gjøres ved for eksempel fullrensning ved inntak, lekkasjetett overføringstunnel eller dokumentert grunnvannsovertrykk på hele tunnelstrekningen med fullrensning i motsatt ende. Spillvann/spyle-/rensevann vil måtte tilbakeføres til Holsfjorden eller fullrenses. Slikt hensyn pålegger enhver tiltakshaver etter naturmangfoldloven. Det vises videre til forskrift om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr, som forbyr flytting av levende eller døde ville akvatiske dyr til andre vassdrag eller andre deler av samme vassdrag. Det er usikkerhet om det er regnbueørret eller røye med</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Det er to vannverk på Sollihøgda som benytter grunnvannet som drikkevannskilde. Forslagsstiller kjenner ikke til at det er andre drikkevannskilder som vil bli berørt av planarbeidet.</p> <p>Krav til miljøoppfølgingsplan er innarbeidet i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram, og forslag til miljøoppfølgingsplan er utarbeidet som vedlegg til planforslaget. Miljøoppfølgingsplan inneholder miljømessige føringer, blant annet når det gjelder spredning av plantesykdommer.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av risiko for og konsekvenser ved overføring av mikroorganismer og/eller parasitter inngår i utredningstemaet «naturmangfold» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning naturmangfold. Forslagsstiller har en pågående dialog med Fylkesmannen i Oslo og Akershus om problemstillingen. Planforslaget inkluderer utslipp av testvann og vann fra spesielle hendelser ved vannbehandlingsanlegget til Lysakerelva.</p>

	<p>gyrodactylus salaris i Holsfjorden. Fordi det eksisterer en usikkerhet, er det viktig å ta «føre var»-hensyn, slik at det ikke risikeres smitte til lakseførende vassdrag i Oslo og Akershus.</p> <p>Mattilsynet ser det som svært viktig at Oslo kommune prioriterer arbeid med ny reservevannforsyning og følger de etablerte tidsplanene for å sikre drift innen 1. januar 2028.</p>	<p>Forslagsstiller har lagt 1. januar 2028 til grunn i sin overordnede framdriftsplan og er avhengig av en rask og effektiv planprosess for å muliggjøre dette.</p>
B10	Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	
	<p>NVE skriver i sin uttalelse at det er avklart at vannuttaket og direkte inngrep i Holsfjorden krever konsesjon etter vannressurslovens § 8. Resterende avklaringer rundt arealbruk må skje gjennom reguleringsplan etter plan- og bygningsloven.</p> <p>Når det utarbeides arealplaner må det tas hensyn til flom- og skredfare, allmenne interesser i vassdrag og grunnvann samt anlegg for energiproduksjon og framføring av elektrisk kraft. Planprogrammet ser ut til å være dekkende for relevante temaer innen naturfare (flom, erosjon, skred) samt allmenne interesser knyttet til vassdrag. NVE minner om at eventuell senkning av grunnvannstand også kan ha konsekvenser for allmenne interesser, for eksempel naturmangfold.</p> <p>Traseen krysser flere større og mindre vassdrag som omfattes av verneplan for vassdrag (Osломarkvassdragene – vernet etter verneplan I, 1973). Det må ikke legges opp til tiltak som er i strid med verneformålet.</p> <p>Planprogrammet peker på massetransport og mellomlagring og/eller massedeponering som sentrale problemstillinger. NVE minner om sikkerhet i forhold til skredfare, spesielt områdestabilitet i områder med marin leire, også må ivaretas ved massehåndtering.</p> <p>NVE har utarbeidet en sjekkliste for vurdering av temaer innenfor nevnte forvaltningsområder og viser til denne samt relevante veiledere om nasjonale og vesentlige regionale interesser i arealplanlegging (2/2017) og flom- og skredfare i arealplaner (2/2011).</p>	<p>Uttalelsen tas til følge. Forslagsstiller har utarbeidet og avsendt søknad om konsesjon for vannuttak etter vannressurslovens § 8. Søknaden er avgrenset til de fysiske inngrepene i vassdraget og selve vannuttak.</p> <p>Beskrivelse av risiko og sårbarhet, inkludert flom- og skredfare samt grunnvannsenkning, inngår i kapittel 7.3.6 i fastsatt planprogram og i planforslagets risiko- og sårbarhetsanalyse. Senking av grunnvannstand inngår også som tema i planforslagets delutredning naturmangfold og delutredning naturressurser.</p> <p>Forslagsstiller har søkt å unngå tiltak som er i strid med verneformålet for vassdrag.</p> <p>Beskrivelse av risiko og sårbarhet i kapittel 7.3.6 i fastsatt planprogram og i planforslagets risiko- og sårbarhetsanalyse omfatter også massehåndtering. Det er ikke foreslått permanent eller midlertidig plassering av overskuddsmasser i områder med marin leire.</p> <p>Forslagsstiller har lagt NVEs sjekkliste til grunn for planarbeidet.</p>
B12	Statens vegvesen, Region Øst	
	<p>Statens vegvesen, Region Øst skriver i sin uttalelse at de forutsetter at utbygger i planarbeidet inngår tett dialog med Statens vegvesen vedrørende spørsmål som berører hovedvegnettet, som</p>	<p>Uttalelsen tas til følge. Forslagsstiller har opprettet dialog og avholdt møte med Statens vegvesen for å drøfte forhold rundt veinettet, som midlertidig og permanent omlegging,</p>

	kryssing av riksveg, anleggstrafikk, arbeidsvarsling, etc.	midlertidige avkjørsler, kjøreruter for massetransport, etc.
B13	Statnett SF	
	<p>Statnett SF skriver i sin uttalelse at de er spesielt berørt av variant B3. Her har Statnett Smestad transformatorstasjon med både utendørs ledningsanlegg samt innendørs transformatorstasjon under bakkenivå med konsesjon for eie og drift. Eksisterende og planlagte anlegg må hensyntas ved planlegging av ny vannforsyning. Dette gjelder spesielt atkomsttunneler til dagsoneanlegg. Det bes om et nytt dialogmøte når planleggingsarbeidet skrider fram. Det bemerkes ellers at Statnett har anleggskonsesjon for eie og drift av 132 kV-ledning Ultvedt-Smestad, som går nordvest fra Smestad transformatorstasjon, hvor Statnett har ervervet byggeforbudsbelte 10 meter fra ytterste strømførende line samt uhindret atkomst til master og trasé. Planarbeidet må ikke vanskeliggjøre atkomst. Det samme gjelder 300 kV-ledning mellom Bærum og Smestad transformatorstasjoner. Kart vedlegges.</p> <p>Statnett har startet opp anleggsarbeid for ny 420 kV-kabel Smestad-Sogn i tunnel. Ny vannforsyning må «krysse» kabeltunnelen. Uansett drivemetode for ny vannforsyning må det utredes hvordan dette kan påvirke Statnetts anlegg i anleggs- og driftsfase.</p> <p>Statnett har startet opp utredning for ny forbindelse mellom Hamang, Bærum og Smestad, hvor både luftledning og kabel vurderes. Endelig løsningsvalg vedtas av NVE gjennom konsesjon og ligger fram i tid. Detaljer omkring dette må behandles i dialog mellom Statnett og forslagsstiller.</p> <p>Statnett har sendt søknad om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for etablering og drift av ny 420-kV-kabel Sogn-Ulven. Statnett oppfordrer forslagsstiller til å sette seg inn i planene og skrive høringsuttalelse, slik at felles berøringspunkter kan avdekkes for senere samhandling.</p> <p>Statnett ber om å bli orientert i videre planarbeid og ber om invitasjon til nytt dialogmøte.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Forslagsstiller har opprettet dialog og avholdt møter med Statnett SF for å drøfte lokalisering og utforming av tiltak på Huseby og videre vestover mot Hamang. Dialog føres videre mot anleggsfase.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Forslagsstiller og Statnett SF har avholdt flere dialogmøter gjennom planprosessen og vil gjennomføre ytterligere møter etter behov.</p>
B14	Statsbygg	
	<p>Statsbygg skriver i sin uttalelse at de har flere eiendommer innenfor eller i berøring med varslet planavgrensning: Ila fengsel (gnr./bnr. 28/2, 27/3), Statens strålevern (gnr./bnr. 35/153), Villa</p>	Uttalelsen tas til følge.

	<p>Stenersen (gnr./bnr. 36/173), UiO, Psykologisk institutt (gnr./bnr. 42/164) og Folkehelseinstituttet (gnr./bnr. 2020/49).</p> <p>For Statsbygg er det viktig at strukturstøy og vibrasjoner i anleggsfase samt eventuelle konsekvenser for fundamentering i eksisterende bebyggelse beskrives.</p> <p>Villa Stenersen er et fredet bygg med nasjonal kulturminneverdi, som er spesielt sårbar ovenfor setningsskader.</p> <p>Ila fengsel er et høysikkerhetsfengsel, hvor det er bekymring for økt rømningsfare og økt sikkerhetsrisiko ved eventuell tunnel under fengselet.</p> <p>Statens strålevern er underlagt sikkerhetsloven og har blant annet et laboratorium med en stråleenhet. Prosjektet bør unngå forstyrrelse av strålevernets aktiviteter. Etaten må kontaktes dersom det er nødvendig med mer informasjon eller dersom tiltaket vil berøre deres virksomhet.</p>	<p>Vurdering av vibrasjoner i anleggsfase inngår i utredningstemaet «Andre beskrivelser og analyser» («Anleggsfase») i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning anleggsfase. Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for grunnvannsenkning inngår i beskrivelse av «risiko og sårbarhet» i kapittel 7.3.6 i fastsatt planprogram og i planforslagets risiko- og sårbarhetsanalyse. Krav til miljøoppfølgingsplan er innarbeidet i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og følger som vedlegg til planforslaget. Miljøoppfølgingsplan inneholder krav til grenseverdier for vibrasjoner, etc.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres, omfatter søndre del av Ila fengsel og forvaringsanstalt. Nøyaktig lokalisering av tunnel vil ikke være offentlig informasjon. Nøyaktig lokalisering av tunnel vil ikke være offentlig informasjon, men råvannstunnelen vil ligge lavere enn kote +100. Ila fengsel og forvaringsanstalt ligger på ca. kote +155. Etablering av råvannstunnel kan medføre noe vibrasjon og/eller støy (avhengig av drivemetode) for fengselet, men ikke andre konsekvenser.</p> <p>Gnr./bnr. 35/153 ligger utenfor planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres.</p>
--	---	---

3.1.3 Interesseorganisasjoner

C	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
C1	Bærum Elveforum	
	Bærum Elveforum skriver i sin uttalelse at kommentarene knytter seg til Lomma elv i Bærum kommune. Variant A1 vil komme så nært Lomma at det ikke vil være realistisk. Det vil forutsette	Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning.

	<p>betydelig miljøutredning. Tiltaket, inkludert masseoppfylling, vil kunne påvirke 30 meter byggegrense, som er uakseptabelt og bryter med kommuneplanens arealdel. Krav til kontroll med utslipp, avrenning og generell risiko bør gjøre varianten svært lite attraktiv. Det vises til kartlagt miljøtilstand (SeNatur), hvor mange negative avvik i Lomma er påvist. Det forutsettes tidlige vurderinger av pålegg om detaljerte vann-/jordundersøkelser i og eventuelt etter anleggsfase. Særlig utslipp av plast ved konvensjonell drivemetode vil være en utfordring. Det må stilles spesielt strenge krav til bruk av plastarmert sprøytebetong i bygging av tunnelstuff og innvendige arbeider med potensial for negativ miljøpåvirkning.</p> <p>Variant A2 er på linje med variant A1 når det gjelder avstand og hensynssone mot Lomma, særlig dersom masseoppfylling. Ved oppfylling vil kantsone påvirkes negativt. I tillegg vil varianten avgi et forholdsvis stort flomareal, som vil kunne flytte og intensivere flomtopper nedstrøms. Dette bør modelleres for å avdekke konsekvenser.</p> <p>Variant A3 er åpenbart gunstigs av hensyn til lokal massetransport og miljøpåvirkning. Tiltaket vil også bli bedre skjermet/beskyttet.</p> <p>Det bør så tidlig som mulig etableres en ny standard for entreprenørkrav til et prosjekt av denne type og om nødvendig inkludere det i konkurransegrunnlaget for entreprenører. Entreprenører bør være bransjeledende innen miljø og ha plettfri vandel for å kvalifisere. Bærum og Oslo kommune bør i felleskap sørge for å presse bransjestandard for klimavennlig entreprenørvirksomhet.</p> <p>Massetransport og anleggsdrift bør kvantifiseres mer presist i planarbeidet med tanke på støttefunksjoner for anleggsdrift og lokal påvirkning gjennom økt transport og utslipp langs tiltaksområdet.</p>	<p>Miljøoppfølgingsplan vil inneholde miljømessige føringer for videre arbeid.</p> <p>Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, og løsningen er innarbeidet i planforslaget.</p> <p>Forslagsstiller vil i videre planleggingsarbeid vurdere og utforme kontraktstrategi, inkludert miljøkrav til utførende. Kontraktstrategi er ikke relevant for selve planleggingsarbeidet etter plan- og bygningsloven, men forslagsstiller noterer seg innspillene og synspunktene Bærum Elveforum, som i hovedsak er i tråd med Oslo kommunes mål innen området.</p> <p>En detaljert beskrivelse og visualisering av tiltakenes omfang og lokalisering samt kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for anleggsfase inngår i utredningstemaet «Andre beskrivelser og analyser» («Anleggsfase») i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning anleggsfase.</p>
C2	Bærum Natur- og friluftsråd	
	<p>Bærum Natur- og friluftsråd skriver i sin uttalelse de viser til forslagsstillers rapport massehåndtering samt til vedlegg til kommuneplanen om masseforvaltning i Bærum kommune og Bærum kommunes plan for massehåndtering.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Bærum Natur- og friluftsråd uttaler seg om en rapport om massehåndtering som ikke har vært på offentlig ettersyn og som er ferdig behandlet i samråd med offentlige myndigheter.</p>

	<p>Bærum Natur- og friluftsråd viser til beskrivelse av planlagt masseuttak i Lommedalen og kommenterer at det er et politisk spørsmål om Bærum kommune skal ta imot så store mengder stein, som det ikke tas stilling til.</p> <p>De mest aktuelle deponiene for planlagt masseuttak fra Lommedalen ligger innenfor Markagrensen eller bryter denne. Bærum Natur- og friluftsråd har gått imot utvidelse av steinbruddet på Steinskogen i uttalelse til tillegg til kommunens arealdel 2017-2035 med bakgrunn i hensynet til Markagrensen, ødeleggelse av natur og mye brukte stier/løyper samt sjenerende sår i landskapet synlig fra mange steder i marka, blant annet verneområdet Garlaushøgda som også vil bli sterkt støyforurenset. Etter rådets vurdering vil utvidelse få store negative konsekvenser for natur, artsmangfold og friluftsliv. Rådet er for massetransport til Steinskogen under forutsetning av at Markagrensen ikke brytes.</p> <p>Larsåsen ligger innenfor markagrensen og har kapasitet til å ta imot stein fra både konvensjonell tunneldrift og TBM-drift.</p> <p>Bærum Natur- og friluftsråd konkluderer med at Steinskogen utnyttes for alt det er verdt innenfor dagens utstrekning, dvs. ingen utvidelse samt at Larsåsen benyttes for lagring av resterende masseoverskudd.</p>	<p>Forslagsstiller har utarbeidet et planforslag basert på fastsatt planprogram. Det er de enkelte Kommune-/Bystyrene som skal vedta planforslaget.</p> <p>Planforslaget omfatter etablering av et midlertidig mellomlager for overskuddsmasser innenfor Marka, i direkte tilknytning til steinbruddet på Steinskogen. Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for nærmiljø og friluftsliv og naturmangfold i både permanent situasjon og anleggsfase inngår i utredningstemaene i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredninger for nærmiljø og friluftsliv, naturmangfold og anleggsfase. Dette inkluderer avbøtende tiltak.</p> <p>Fylkesmannen i Oslo og Akershus har gitt avslag på søknad om planlegging av permanent plassering av overskuddsmasser på Larsåsen, og et slikt tiltak er derfor ikke utredet eller anbefalt.</p> <p>Planforslaget omfatter etablering av et midlertidig mellomlager for overskuddsmasser innenfor Marka, i direkte tilknytning til steinbruddet på Steinskogen. Det er ikke tilstrekkelig areal inne i eksisterende steinbrudd til å håndtere overskuddsmasser fra tunneldriving samtidig med ordinær drift av steinbruddet.</p>
C4	Lommedalens Vel	
	<p>Lommedalens Vel skriver i sin uttalelse at de har forståelse for behov for ny vannforsyning, men at det foreslåtte tverrslaget i Lommedalen vil medføre en stor belastning for innbyggerne.</p> <p>Trafikken i Lommedalen er allerede på bristepunktet, og køforhold i rushtid (0730-0800, 1530-1700) er uholdbare. Vegvesenet ÅDT (årsdøgntrafikk) forbi Mølladammen viser ca. 9000 (2015), mens nye målinger utført av Asker og Bærum trafikksikkerhetsforening ved Gudbrandslia busstopp viser ÅDT på ca. 15 100 og yrkesdøgntrafikk på ca. 16 500 med tungtrafikkandel på 10 %. Dette har vist seg å være for lavt grunnet høy konsentrasjon av entreprenørvirksomhet og bussparkering. Et tverrslag i Lommedalen vil øke trafikk på en allerede overbelastet vei, og velforeningen ønsker at planprogrammet foreslår kompenserende tiltak.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for trafikk i både permanent situasjon og anleggsfase inngår i utredningstemaene i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets planbeskrivelse og delutredning anleggsfase. Dette inkluderer avbøtende tiltak. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning.</p>

	<p>Lommedalen er et av få gjenværende, tidstypiske jordbrukslandskap i Bærum. Det er lite ønskelig å introdusere ytterligere industri, spesielt med varighet som skissert i planprogrammet. Variant A1 og A2 legger beslag på store grøntarealer i byggefasen, og miljøtilstand etter anleggsfase synes uavklart. Velforeningen ber om at det utredes hvordan miljøet vil bli påvirket både kortsiktig og langsiktig. Det er viktig for velforeningen at dyrkbar jord ikke bygges ned.</p> <p>Både variant A1 og A2 grenser mot Lomma, og Velforeningen legger til grunn at byggeforbudssonen langs elven vil bli overholdt, jf. kommuneplanens arealdel § 11.4. I Lomma er det forekomst av elvemuslinger av nasjonal interesse. Det er også ørret og annen fisk. Det er ikke kjent om Krydsbybekken er gyte- og oppvekstområde for fisken, og dette bør undersøkes i planarbeidet. NVE har ikke gjort flomsonekartlegging langs denne delen av Lomma, og konsekvenser må utredes.</p> <p>Velforeningene etterlyser en beskrivelse av avbøtende tiltak som vil være behov for i planprogrammet som følge av massetransport, annen anleggstransport og generell rigg-/driftsaktivitet.</p> <p>En rigg-/anleggsplass med dumping og utjevning av masser vil forårsake et betydelig støynivå. I alle foreslåtte varianter vil støynivå være betydelig, men variant A3 er klart fordelaktig, da det avgrenses til et allerede regulert område, hvor støynivået er håndtert og skjermet fra øvrig bebyggelse. I særlig variant A2 vil det foregå massedeponering svært tett på lokal bebyggelse, som vil være en stor belastning. Velforeningen ønsker at det utredes avbøtende tiltak for støyforurensning.</p> <p>Lommedalen har hatt og har et dårlig kollektivtilbud, store trafikale utfordringer og en beredskapsmessig lite tilfredsstillende løsning over lang tid med bare én vei ut av dalen. Det vil være en dårlig utnyttelse av midler ikke å vurdere tilleggseffekter. Dersom valgt løsning medfører atkomsttunnel fra Lommedalen og ut av dalen bør utforming og etterbruk av tunnel som offentlig vei utredes samfunnsøkonomisk.</p>	<p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for blant annet landskapsbilde, nærmiljø og friluftsliv, naturmangfold, kulturmiljø og naturressurser i både permanent situasjon og anleggsfase inngår i utredningstemaene i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets planbeskrivelse og delutredninger.</p> <p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning.</p> <p>Utredning av trafikk, støy og andre forhold i anleggsfase inngår i utredningstemaet «Andre utredninger og analyser» («Anleggsfase») i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning anleggsfase. Dette inkluderer også avbøtende tiltak.</p> <p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke gir vesentlige konsekvenser for trafikk i Lommedalen.</p>
C5	Norges Miljøvernforbund (NMF)	
	<p>NMF skriver i sin uttalelse at det kreves at vannet UV-bestråles 360 grader for å bekjempe mulige smittekilder fra organiske komponenter i vannet.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Tekniske forhold rundt vannbehandlingsprosessen er ikke relevant for selve planleggingsarbeidet etter</p>

	<p>Utbygger må forberede vannbehandlingsanlegget på bruk av teknologi som kan filtrere ut blant annet mikroplastpartikler og andre mikropartikler, i tillegg til nanopartikler i kilden. Dersom nanoteknologi brukes i filtreringen, er det viktig at det brukes materialet som ikke er helsefarlige ved utlekking til vann eller luft. Forskning viser at dobbeltveggede karbon-nanorør-strukturer har samme form og virkning som asbest. Det kan være aktuelt å bruke disse nanostrukturene i rensing av vann for tungmetaller, mikroorganismer, mikro- og nanopartikler. NMF mener at utbygger må ha en føre-var holdning på bruk av disse materialene (MWCNT), da det kan være en risiko for avskalling og utlekking, og ikke ta disse i bruk. Når nanostrukturene først har kommet ut i miljøet, vil de vandre i vann, luft og diverse organismer.</p> <p>NMF er positive til at det brukes en drivemetode som gjør at overskuddsmassene blir anvendelige til blant annet nye gang- og sykkelveier.</p> <p>NMF krever at utbygger håndterer og avhender rester av skytemateriell som inneholder plast, da det kan bli et miljøproblem dersom det havner i drenering og steder der plasten kan brytes opp og skape mikroplast. Sprengmasser må renses manuelt for plastrester gjennom en sorteringsløsning etter sprenging, før gjenbruk.</p>	<p>plan- og bygningsloven, men forslagsstiller noterer seg innspillene og synspunktene fra Norges Miljøvernforbund. Det er imidlertid ikke planlagt bruk av nanoteknologi i renseprosessene i det nye vannbehandlingsanlegget.</p> <p>Forslagsstiller vil utføre sprenging etter gjeldende lover og forskrifter.</p>
<p>C6</p>	<p>Norges Miljøvernforbund, Østlandskontoret</p>	
	<p>Norges Miljøvernforbund, Østlandskontoret skriver i sin uttalelse at de krever at det utredes alternativ vannforsyning basert på grunnreservoarer, og at dette sees i sammenheng med bevaring av grusmoer som drenering for grunnvann, men også fordi grunnvann er en potensielt sikrere vannkilde enn det omsøkte fjordbassenget med hensyn på overlagt forurensning. Det vises til at kun ca. 15 % av Norges vannforsyning er basert på grunnvann, mens Danmark, Østerrike, Island har over 95 %. Grusmoer må vernes fordi de er viktige grunnvannsressurser.</p> <p>Tungmetaller fra Spenncons slamdeponi ved Ådalselva renner ut i Tyrifjorden og kan i teorien havne i reservevannkilden. Fjordsystemer som drikkevannskilder er sårbare for angrep, spredning av forurensning og forgiftning, og det er tilnærmet umulig å beskytte mot dette.</p> <p>Miljøvernforbundet ber Vann- og avløpsetaten se nærmere på Gardermoen-reservoaret og andre grunnvannsressurser i Østlandsområdet som alternativer. Dette forutsetter at kilder til</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Konsept for ny vannforsyning er vurdert bredt i Konseptvalgutredning (KVU) for ny vannforsyning^[2], hvor anbefaling er å benytte Holsfjorden som ny drikkevannskilde. Grunnvann ble ikke vurdert i KVU, men er tidligere vurdert. Se kommentar nedenfor.</p> <p>I forbindelse med konseptvalgutredning (KVU) for ny vannforsyning er det gjort en overordnet, helhetlig vurdering av en rekke forhold, inkludert eksisterende og framtidig potensial for forurensning.</p> <p>Grunnvannsreservoaret på Gardermoen ble vurdert på generell basis i 1991. Kapasiteten til dette reservoaret ble beregnet til 570 l/s, eller ca. 10 % av det Oslo kommune behøver. At det i</p>

	<p>forurensning (deponi- og landbruksavrenning, etc.) og eksponering av grunnvann håndteres bedre enn i dag. Miljøvernforbundet har i brev til Miljøverndepartementet bragt opp denne problemstillingen.</p> <p>Miljøvernforbundet har vært engasjert i Giardia-saken fra Bergen, som omhandlet smitte fra sprukne kloakkledninger. Oslo har også hatt mindre utbrudd. Miljøvernforbundet krever at framføring av vannledninger ikke eksponeres for kloakkledninger som kan utgjøre en trussel ved brudd, og at det er solide buffere mellom som beskytter.</p> <p>Miljøvernforbundet har jobbet mye med plastforurensning og er bekymret over plast i marine miljøer som haver på land, langtransport av gammel og skjør plast og annet. Mikroplast i drikkevann er dokumentert i flere studier, og Miljøvernforbundet krever at Vann- og avløpsetaten filtrerer vannet for plastartikler med best tilgjengelig teknologi, da det er særdeles alvorlig om dette kommer inn i kretsløpet via drikkevann.</p>	<p>ettertid er bygget en flyplass over reservoaret er en vannkvalitetsmessig tilleggsutfordring.</p> <p>Oslo har ikke hatt vannbårent Giardiautbrudd. I 2007 ble det derimot påvist skall av Giardia i ledningsnett, og det ble iverksatt kokeanbefaling av preventive hensyn. Vannbehandlingsanlegget vil bli designet med to uavhengige hygieniske barrierer mot Giardia.</p> <p>Kartlegging av og de helsemessige konsekvensene av mikroplast i norsk råvann og drikkevann er tema for et prosjekt i regi av Norsk Vann, der bl.a. råvann fra Holsfjorden inngår i undersøkelsen. I hvor stor grad mikroplast fjernes i vannbehandlingen vil man få svar på dersom mikroplastinnholdet i råvannet er tilstrekkelig høyt til at rensegraden kan identifiseres med noen grad av pålitelighet. Dette vil tas hensyn til i planleggingen. De undersøkelsene det henvises til fant for øvrig også mikroplast i grunnvann, men det må understrekes at det er stilt enkelte kritiske spørsmål til metodikken som der ble benyttet.</p>
C7	Norsk Ornotologisk Forening, Avd. Oslo og Akershus	
	<p>Norsk Ornotologisk Forening, Avd. Oslo og Akershus skriver i sin uttalelser at de konsentrer seg om de deler av planarbeidet som ser ut til å ha størst negative konsekvenser for biologisk mangfold, nemlig dagsone, rigg- og anleggsområder, tverrslag og deponier.</p> <p>I Bærum vil foreningen sterkt anmode om at tverrslag legges til Steinskogen. Lommedalen er med sitt vekslende skog- og kulturlandskap et viktig rasteområde for trekkfugler høst og vår. De rødlistede artene kvartbekkasin og dobbeltbekkasin er registrert rastende her flere ganger. Spesielt er det viktig å bevare relativt uforstyrrede områder ved Lommedalsveien 261, som omfatter et særlig sakteflytende parti av Lomma. Lokalteten på Steinhøgda ligger i et område med fin barskog, men det er allerede skjedd inngrep med støyende virksomhet.</p> <p>Foreningen er innforstått med nødvendigheten av tiltaket, men ser behov for å informere om områdenes betydning for fugl i berørte områder i Oslo. Husebyskogen er et av grøntområdene i</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p> <p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p>

	<p>byggesonen i Oslo med rikest fugleliv. Det vises til rapport med oppsummering av fugleliv i forbindelse med utbygging av den amerikanske ambassaden. I denne heter det blant annet at det i Husebyskogen er registrert 99 fuglearter, inkludert 13 rødlistede arter, hvorav tre eller fire hekkefugler. Sammenlignet med andre grøntområder i byggesonen i Oslo er Husebyskogen henholdsvis tredje og femte rikeste lokalitet når det gjelder antall arter og antall rødlistede arter. Samlet sett vurderes Husebyskogen å ha stor verdi for fugler. I etterkant av rapporten er det gjort flere observasjoner, og det er i dag 104 fuglearter registrert. Nye arter er blant annet jord- og haukugle.</p> <p>I forbindelse med anleggsarbeidet er det viktig å unngå anleggsveier og tunnelutløp som vil belaste Husebyskogen og dens nærområde. I Mærradalen er det registrert en rekke viktige naturtyper og rødlistede arter, og den fungerer som en svært viktig vilt- og trekkorridor for fugl og pattedyr.</p> <p>Det er i Husebyskogen kartlagt en viktig naturtype, rik sump- og kildeskog, i tillegg til salamanderdam for småsalamander. Det er viktig å overvåke at sump- og kildeskogen samt salamanderdammen ikke tørker ut grunnet lekkasjer gjennom sprekker i fjellet. Naturtypen anses å ha en svært viktig funksjon som drikkevannskilde for dyre- og fugleliv om sommeren.</p> <p>Husebyskogen er et svært mye brukt friluftsliv- og rekreasjonsområde. Vinteren 2017/18 er det gjennomført boringer som har sperret den mest brukte turveien i området, og det er ikke gitt informasjon om tiltaket. Ved etablering av ny vannforsyning må slike hendelser unngås i mye brukte grønt- og rekreasjonsområder, men det er positivt at slik aktivitet er lagt til vinterhalvåret for å unngå forstyrrelser for fugle- og dyreliv.</p> <p>Av de tre variantene for dagsoneanlegg på Huseby har variant B3 minst negative konsekvenser for biologisk mangfold. Dersom det er mulig å bygge tunnel inn fra området ved Smestad gjenbruksstasjon vil det være en klar miljøforbedring. Variant B1 er akseptabel om innslaget kommer lengst mulig vekk fra Mærradalen. Variant B2 kommer svært tett opptil en del av Husebyskogen som er knyttet mot Mærradalen, og denne er uheldig med tanke på støy og viktige vandringskorridorer for fugl og vilt. Det hekker blant annet flere par bøksangere like ved.</p>	<p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p>
--	---	---

C8	Oslo og Omland Friluftsråd	
	<p>Oslo og Omland Friluftsråd skriver i sin uttalelse at de er positive til at det etableres bedre vannforsyning til Oslo. Prosjektet medfører noen større utfordringer for natur- og friluftslivet, inkludert massehåndtering og etablering av tverrslag og bygg i viktige natur- og friluftsområder. Det blir også viktig å unngå negativ påvirkning av vassdrag. Rådet påpeker at viktige momenter for natur- og friluftsinnteresser er valg av dagsoneanlegg/tverrslag med atkomstveier, massehåndtering og lokalisering av midlertidige og permanente massedeponier, god utredning av natur- og friluftsliv samt god medvirkning. DNT Oslo og Omegn støtter høringsuttalelsen.</p> <p>I Lier (Vefsrud) er det registrert noen få enkeltarter, mange kulturminner og ingen merkede stier eller løyper.</p> <p>I Bærum (Lommedalen) ligger Lommedalselva, et viktig bekkedrag med blant annet elvemusling, ved variant A1 og A2. Det er ingen merkede turveier, stier eller løyper i direkte tilknytning, men i nærheten. Det går for eksempel en blåmerket sti nord for variant A1. Variant A3 ser ut til å ligge midt i steinbruddet på Steinskogen, og det antas at denne varianten i liten grad berører natur- og friluftsinnteresser. Rådet gikk imot utvidelse av steinbruddet ved høring.</p> <p>I Oslo (Huseby) ligger variant B1 i «Mærradalsfjøret» med Mærradalsbekken og turvei A4. I følge naturbase er det slåttemark (verdi B), rik edelløvskog (verdi B) og gråor heggeskog (verdi A) i nærhet av området. Variant B2 ligger også i «Mærradalsfjøret». Turvei A4 går nede i dalen, mens turvei A12 krysser øst/vest. Dette er både et viktig nærfriluftsområde og viktig ferdsselsåre for friluftsliv. Rik edelløvskog (verdi B), hagemark (verdi C) og gammel barskog (verdi A) finnes i nærhet av området. Variant B3 dekker grøntområdet ved den historiske Husebybakken, hvor det er et lite skianlegg. Turvei A3 passerer gjennom området og er en viktig ferdsselsåre mellom Skøyen og Røa/Holmenkollen. Slåttemark (verdi A), rik edelløvskog (verdi B), gråor heggeskog (verdi B) og kalkbarskog (verdi B) finnes i området.</p> <p>I Bærum ser det ut som at variant A3 kan være den beste løsningen for natur- og friluftsinnteresser. I Oslo berører alle varianter svært viktige natur- og friluftsverdier, og rådet kan ikke anbefale noen. Andre alternativer bør vurderes. Det bør i planprogrammet begrunnes hvorfor de beskrevne lokaliseringene er valgt.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for natur- og friluftsinnteresser inngår i utredningstemaene «naturmangfold» og «nærmiljø og friluftsliv» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram samt i planforslaget delutredninger for naturmangfold og nærmiljø og friluftsliv. Dette inkluderer også avbøtende tiltak samt kompenserende tiltak, som erstatningsareal for leke- og aktivitetsareal.</p> <p>Forslagsstiller har inkludert informasjon om naturmangfold samt nærmiljø og friluftsliv i grunnlagsmaterialet for utredningsarbeidet.</p> <p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Planforslaget omfatter etablering av et midlertidig mellomlager for overskuddsmasser innenfor Marka, i direkte tilknytning til steinbruddet på Steinskogen.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum.</p>

<p>Rådet vil advare sterkt imot å utarbeide en separat plan for massehåndtering og separate planprosesser for massehåndtering. Massehåndtering må planlegges og avklares i god tid før anleggsarbeidet igangsettes og bør fortrinnsvis inngå i planarbeidet for ny vannforsyning. utfordringer med massehåndtering og massedeponering må utredes og konsekvenser for natur, friluftsliv og miljø må få en svært grundig behandling.</p> <p>I Oslo og Akershus omfatter planområdet både landbruksområder, natur- og friluftsområder og boligområder. Rådet er glade for at viktige temaer som landskapsbilde, nærmiljø og friluftsliv, støy, kulturminner og kulturmiljøer samt naturmangfold skal utredes og at miljøoppfølgingsplan skal utarbeides. Planområdet berører Marka, som er vernet for friluftsliv, idrett og naturopplevelse og andre viktige natur- og friluftsområder i byggesonen, som er viktige nærfriluftsområder. Disse har stor verdi og er et satsningsområde fra nasjonale myndigheter. Dette slås blant annet fast i Stortingsmelding om friluftsliv (2016) og i Miljødirektoratets nærmiljøstrategi (2015). Det er viktig at kartlegging og verdisetting av friluftsområder er en del av utredningen. Det bes om at omfattende massetransport ikke skjer på turveier, turstier eller løyper. Nasjonal kartlegging av nærfriluftsområder er ferdig i Bærum og under arbeid i Oslo. Under kapittel 3.4.1 om rammer og føringer for planarbeidet bør «Aktivitetsløftet – Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus for 2016-2030» inkluderes.</p> <p>Tunnel og anleggsarbeid kan påvirke vann og vassdrag. Det er særdeles viktig at hydrogeologiske og geologiske forhold undersøkes meget grundig. Sårbarhet og fare for drenering må undersøkes. Det forutsettes nødvendige tiltak for å unngå at grunnvann og overflatevann blir berørt.</p> <p>Rådet er svært uenig i at naturmangfoldet ved Huseby er tilfredsstillende kartlagt. Det som er registrert av verdier bør anses som indikatorer på hva som finnes av verdier og ikke en fasit. Det er viktig at kartlegging gjøres av kompetente fagpersoner i felt på vår/forsommer.</p> <p>Det finnes en rekke lokale natur- og friluftorganisasjoner med mye kunnskap om</p>	<p>I Lier og Bærum kommuner inkluderer planforslaget konkrete løsninger for massehåndtering. I Oslo kommune er ikke utredning av massehåndtering kommet så langt at det muliggjør en integrert prosess, men det vil jobbes parallelt med problemstillingene, som vil sørge for nødvendig koordinering. Konsekvenser av massehåndtering og massedeponering er i planforslaget utredet på lik linje med andre deler av tiltaket.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for friluftsliv inngår i utredningstemaet «nærmiljø og friluftsliv» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning nærmiljø og friluftsliv. Forslagsstiller bemerker at markaloven prinsipielt sett også åpner for vannforsyningssystemer, jf. markaloven § 7.</p> <p>Liste over overordnede planer i fastsatt planprogram er utvidet med «Aktivitetsløftet – Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Akershus for 2016-2030»^[4].</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for grunnvannsenkning inngår i beskrivelse av «risiko og sårbarhet» i kapittel 7.3.6 i fastsatt planprogram og i planforslagets risiko- og sårbarhetsanalyse. Senking av grunnvannstand inngår også som tema i planforslagets delutredning naturmangfold og delutredning naturressurser. Dette inkluderer avbøtende tiltak.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Forslagsstiller har tilstrebet, og vil fortsatt tilstrebe, å gi god informasjon og legge opp til</p>
--	---

	planområdet. Rådet har god erfaring med dialogmøter. Lokale natur- og friluftsansjoner bør kontaktes for å sikre kunnskap, og det bør legges opp til dialogmøter og befaringer med disse, spesielt med tanke på lokalisering av tverrslag og massedeponier.	medvirkning med relevante aktører som velforeningene, blant annet gjennom distribusjon av brosjyrer, offentlige informasjonsmøter og mindre særmøter. En overordnet beskrivelse av planprosess og medvirkning ligger i kapittel 5 i fastsatt planprogram.
C11	Skiforeningen	
	<p>Skiforeningen skriver i sin uttalelse at det forventes at Oslo kommune tar hensyn til markalovens virke for å sikre at trasévalg og massehåndtering gir minst mulig negativ påvirkning for friluftslivet i Marka. Skiforeningen anbefaler sterkt at tverrslag knyttes til vinterbrøytete veier for å unngå nye vinterbrøytete veier som kan påvirke skiløyper.</p> <p>Skiforeningen viser til løypekart. Skiløypene Sollihøgda – Mikkelsbonn, Gaupebergveien – Jonsrudtjern, Gaupebergveien – Lommedalen skole, løypene fra Stein gård mot nord, løypene fra Haga til Nygård samt lysløypene i Husebyskogen ligger innenfor varslet planområde.</p>	Uttalelsen tas til orientering. Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for friluftsliv inngår i utredningstemaet «nærmiljø og friluftsliv i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning nærmiljø og friluftsliv. Planforslaget omfatter ikke bruk av ikke-vinterbrøytete veier som atkomst-/anleggsveier.

3.1.4 Privatpersoner og private foretak

D	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
D1	Bergo, Agnar	
	<p>Bergo skriver i sin uttalelse at Nordmarka er et av de viktigste friluftsområdene i Norge. Innen 2050 forventes det at innbyggertallet i Oslo og Akershus vil passere 2 millioner og flere vil bruke Marka til rekreasjon, turer, bading, sport og fritid.</p> <p>Engasjementet for skogen er ikke nytt. 30 000 protesterte mot høyspentledning gjennom Marka i 1946. Det bør gjøres en grundig vurdering av muligheten for å fjerne alle kraftledningene gjennom området. Det pågår planlegging av oppgradering av vann- og strømtilførsel til Oslo og synergier bør utredes. Ved å legge vann og strømlinledninger i samme trasé kan strømmen føres videre i sjøkabel fra Vefsrud til nord i Tyrifjorden med kort vei til eksisterende kraftledningsnett. Statnett SF og Vann- og avløpsetaten bør se på muligheten for å samkjøre disse prosjektene. Kartskisse som viser dagens strømforsyningsnett og råvannstunnelen er vedlagt.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p> <p>Felles traseer for vann- og strømforsyning er vurdert, spesielt i Oslo by, men ulike behov for lokalisering av traseer gjør at det er uhensiktsmessig med felles traseer. Utenfor Oslo har man også ulike behov for lokalisering av traseer, men også ulike økonomiske rammer for investering og framdrift. I tillegg er det visse tekniske utfordringer knyttet til strømforsyning i en vannfylt tunnel. I Huseby-området har både forslagsstiller og Statnett SF pågående prosjekter (kabeltunnel Smestad-Sogn) og her er grensesnittene mellom prosjektene koordinert.</p>

D2	Franzefoss Pukk AS	
	<p>Franzefoss Pukk AS skriver i sin uttalelse at de ønsker videre dialog med forslagsstiller rundt anvendelse av overskuddsmasser fra prosjektet. Steinmasser kan mottas på Franzefoss Pukk sine anlegg på Steinskogen i Bærum, alternativt Bondkall i Oslo eller Lyngås i Lier, for mellomlagring, knusing og salg.</p> <p>Et eventuelt direkte tverrslag til Franzefoss Pukk sitt anlegg på Steinskogen vil medføre at anleggstrafikk og massetransport ikke belaster det offentlige veinettet.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Massetransport til Bondkall eller Lyngås er ikke blant forslagsstiller anbefalte løsninger for massehåndtering, men disse kan heller ikke utelukkes.</p>
D6	Holo, Øystein (gnr./bnr. 34/106)	
	<p>Holo skriver i sin uttalelse at det på eiendommen finnes en 150 meter dyp energibrønn.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Gnr./bnr. 34/106 ligger utenfor planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres.</p>
D9	Ihle-Hansen, Håvard og Krydsby, Janicke (gnr./bnr. 96/217)	
	<p>Ihle-Hansen/Krydsby skriver i sin uttalelse at det er med stor undring innbyggerne i Bærum kommune har fått vite om prosjektet. Tverrslag og rigg- og anleggsområder planlegges der befolkningstettheten og konsekvensene er størst, til tross for at traseen i stor grad går i lite befolkede områder. Huseby, Kjaglidalen (Isi), Steinshøgda/Steinskogen og Fossum er bedre egnet enn Lommedalen. I Lommedalen vil prosjektet være en enorm, langvarig miljøbelastning, og Ihle er redd Vann- og avløpsetaten ikke har sett de totale konsekvensene.</p> <p>Det er problematisk at en stor del av tiltaket er unntatt offentligheten grunnet sikkerhetshensyn, da det gjør det vanskelig for innbyggerne å forstå de totale konsekvensene.</p> <p>Lommedalen har store trafikale utfordringer og et overbelastet veinett. Det forventes ca. 28 000</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Forslag til lokalisering av tverrslag og rigg- og anleggsområder ble utarbeidet i en bred, tverrfaglig vurdering der en rekke forhold spilte inn. Lommedalen er blant annet anleggsteknisk velegnet fordi det ligger sentralt mellom tunnelens start- og slutt punkt. Driving av tunnel kun fra Vefsrud og Huseby ville gitt en uforholdsmessig lang og krevende anleggsfase. Kjaglidalen/Isi er vurdert som alternativ til Lommedalen, men er tidligere vurdert å ligge for langt vest på strekningen til å gi en optimal driving av tunnel. Kjaglidalen/Isi inngår ikke i fastsatt planprogram eller i planforslaget, men kan likevel være aktuelt som tverrslag under visse omstendigheter og vurderes videre i planleggingsarbeidet. Fossum er ikke et godt alternativ til Lommedalen, da det ligger for langt øst. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum.</p> <p>Forslagsstiller har forståelse for at sikkerhetslovens implikasjoner på prosjektet kan medføre manglende helhetsforståelse. Forslagsstiller kan ikke annet enn å forholde seg til lovverket, men har tilstrebet å gi så mye informasjon som mulig om forhold relevant for grunneiere og andre berørte.</p> <p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen</p>

<p>lastebillass ut fra Lommedalen, i tillegg annen anleggstrafikk. Lommedalsveien nord for Bærums Verk har en ÅDT på 16 000. Etter Statens vegvesens veinormal gir en ÅDT på 12 000 krav om firefelts motorvei. Belastningen er over grensen til det forsvarlige. Det er ingen skinnegående transport og et begrenset busstilbud. Lommedalen blir flere ganger i året sperret av grunnet trafikkulykker og andre hendelser. Dersom for eksempel en lastebil på 25 tonn kjører seg fast, havarerer, eller lignende ved Bærums Verk vil Lommedalen bli isolert i flere timer, noe som kan gi katastrofale konsekvenser ved at nødetater/hjelpemannskaper ikke kommer til eller fra.</p> <p>Den planlagte anleggsvirksomheten vil medføre betydelig lokal forurensning i form av støy, støv og luftforurensning. Særlig om vinteren er det lite utlufting av Lommedalen grunnet geografiske forhold. Det dannes et lavt, stillestående belte med luft nederst i dalen. I Lommedalen bor det mange mennesker, og det er flere skoler og barnehager i nærhet av foreslåtte rigg- og anleggsområder. Mølladammen skole har ca. 530 ansatte og elever. Lommedalen og Lesterud skoler har henholdsvis 490 og 340 elever. Det er ingen som ønsker å bo i et sterkt forurenset område i de neste syv årene, og det er liten forståelse for den enorme miljøbelastningen siden ingen i Lommedalen vil få noe igjen for tiltaket.</p> <p>Det finnes en del radonforekomster i Lommedalen. Sprengning i grunnen vil føre til sprekkdannelser, og radon vil sive opp fra grunnen. Gassen er svært helseskadelig og kan føre til lungekreft. Ihle stiller spørsmål om hvem som har ansvaret for å følge opp og dekke kostnader for nødvendige tiltak på eiendommene?</p>	<p>tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke gir vesentlige konsekvenser for trafikk i Lommedalen.</p> <p>Ved planlegging av permanente og midlertidige anlegg, inkludert kjøreruter for massetransport, gjøres en helhetlig og tverrfaglig vurdering av en rekke ulike forhold, hvor nærmiljø og friluftsliv inngår. Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for i anleggsfase er beskrevet i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning anleggsfase. Dette inkluderer også avbøtende tiltak. Forslagsstiller har i planleggingsarbeidet lagt stor vekt på å begrense og avbøte konsekvenser for skoler og barnehager.</p> <p>Radon er en radioaktiv edelgass som dannes ved radioaktiv nedbrytning av uran og thorium. Bergarten alunskifer har høyest radonfare, etterfulgt av granitt/ryolitt og monzonitt/latitt. NGUs aktsomhetskart for radon viser at deler av østre deler av Lommedalen har moderat til lav radonfare, mens resterende deler av Lommedalen har usikker radonfare. Faren for radongass vurderes i forbindelse med de fleste tunnelprosjekter, men da primært som et SHA (sikkerhet, helse og arbeidsmiljø) –tema. Det er normalt å sjekke hvilke bergarter tunnelen vil komme i kontakt med, og hvorvidt det er sannsynlig at det vil kunne føre til gassproblemer for de som jobber i tunnelen. IFE (Institutt for energiteknikk) uttrykker at «Ute i fri luft vil konsentrasjonen av radon være meget lav på grunn av stor uttynning.» og videre «En helseisiko kan først oppstå når radongassen kommer inn i vårt bo- eller arbeidsmiljø». Bergartene som vanntunnelen vil gå i, er ikke blant de som anses å ha størst radonfare.</p>
---	--

<p>To av de tre forslag til tverrslag og rigg- og anleggsområder ligger i umiddelbar tilknytning til Lommedalsveien og midt mellom de tre nevnte skolene. Prosjektet vil forårsake forsinkelser og betydelig risiko for alle gående, syklende og kjørende til skolene. I tillegg må alle elever på videregående skoler busses ut av Lommedalen, og disse har allerede store utfordringer med å nå skolestart med dagens trafikksituasjon.</p> <p>Boring vil føre til mindre rystelser og sprekkdannelser og er sterkt å foretrekke. Tunnelbygging under Lommedalen vil kunne føre til setningsskader for flere hundre hjem. Under arbeidet med E16 Brennetunnelen opplevde beboere knuste vinduer, ødelagte fliser, problemer med bad, bassengsprekker, knuste taksten og setningsskader. Statens vegvesen lovte å utbedre alle skader, men beboerne møtte i etterkant en total ansvarsfraskrivelse, i tillegg til et meget rigid og lite samarbeidsvillig system. Beboerne måtte til slutt ta det økonomiske ansvaret, og Ihle frykter det samme vil skje i denne saken. Erfaringsmessig kan hele familier gå både fysisk, psykisk og økonomisk til grunne av slike prosesser.</p> <p>Det er flere i Lommedalen som har boret energibrønner. Disse systemene vil bli ødelagt ved ny tunnel under husene. Det kan kanskje være mulig å bore nye energibrønner, men det er høyst usikkert om disse vil fungere. Hvem er det som skal følge opp og erstatte dette? Ansvaret kan ikke pålegges beboeren. Lignende utfordringer så man ved bygging av Gardermobanen, hvor sprenging førte til store sprekkdannelser i grunnen, grunnvannet forsvant og flere hundre hjem fikk betydelige setningsskader. Det er ikke ønskelig i Lommedalen. Tunnelen bør derfor gå så langt ned og unna bebyggelsen som mulig.</p> <p>Kjaglidalen (Isi), Steinshøgda/Steinskogen og Fossum Bruk/Løvenskiold Skog er forslag til steder for tverrslag og rigg- og anleggsområde som er bedre egnet. Kjaglidalen (Isi) har god plassering for boring, god infrastruktur, lite bebyggelse og plass til mellomlager. Steinshøgda/Steinskogen er allerede et stort masseuttak med pukkverk og god infrastruktur. Området er tilrettelagt for massehåndtering og godt skjermet i forhold til støy og støv. Fossum Bruk er et nedlagt industriområde med lite aktivitet. Området bør være meget godt egnet for massehåndtering og ligger et stykke unna befolkning, hvor anleggsvirksomhet vil ha liten innvirkning på nærmiljøet.</p>	<p>Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke gir vesentlige konsekvenser for trafikk i Lommedalen.</p> <p>I forkant av oppstart av anleggsfase vil det gjøres en kartlegging av eksisterende situasjon for bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som antas vil kunne bli berørt. Eventuelle skader som påføres bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som følge av tunneldriving vil erstattes av tiltakshaver.</p> <p>Forslagsstiller har informasjon om eksisterende energibrønner i og i nærhet av planområdet. De energibrønnene som er i direkte konflikt med tunneltrasé vil bli erstattet. Dersom mulig, vil det etableres ny brønn, alternativt vil det gis annen erstatning. Generelt vil eventuelle skader som påføres bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som følge av tunneldriving erstattes av tiltakshaver.</p> <p>Se kommentar ovenfor om alternative lokaliseringer av tverrslag og rigg- og anleggsområde.</p>
---	--

D10	Ihle-Hansen, Håvard og Krydsby, Janicke (gnr./bnr. 96/217)	
	<p>Ihle-Hansen og Krydsby skriver i sin uttalelse at de frykter det verste for eiendommen og andre verdier under og etter tunnelbygging. Det er stor sjanse for at jordvarmesystemet slutter å fungere ved boring under eiendommen, og da forsvinner husets oppvarming. Boring av ny brønn vil kunne påføre eiendommen store skader, for eksempel ødeleggelse av asfalt, støttemurer, etc. Dersom ny jordvarmebrønn ikke fungerer, må ny varmekilde monteres innen kort tid. Kostnadene kan komme på flere hundre tusen kroner, og familien har ikke mulighet til å dekke disse.</p> <p>Før byggingen starter bør en uavhengig takstmann, geolog og grunneier vurdere eiendommen for å notere feil og mangler og utarbeide tilstandsrapport. Eventuelle nye skader skal umiddelbart utbedres, hvor tiltakshaver er byggherre og økonomisk ansvarlig. Skader som ikke kan utbedres, eller lignede, skal erstattes fortløpende. Grunneier kan ikke bære noe økonomisk risiko, og Ihle-Hansen ønsker en uforbeholden bekreftelse på umiddelbare utbedringer og erstatninger samt dekning av juridiske kostnader. All kommunikasjon skal gå via én kontaktperson hos tiltakshaver. Sluttbefaring skal gjennomføres.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller har informasjon om eksisterende energibrønner i og i nærhet av planområdet. De energibrønnene som er i direkte konflikt med tunneltrasé vil bli erstattet. Dersom mulig, vil det etableres ny brønn, alternativt vil det gis annen erstatning. Generelt vil eventuelle skader som påføres bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som følge av tunneldriving erstattes av tiltakshaver.</p> <p>I forkant av oppstart av anleggsfase vil det gjøres en kartlegging av eksisterende situasjon for bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som antas vil kunne bli berørt. Eventuelle skader som påføres bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som følge av tunneldriving vil erstattes av tiltakshaver. Forslagsstiller vil før anleggsfase måtte komme tilbake til detaljer vedrørende praktisk oppfølging av slike saker. Grunneiers innspill til kommunikasjon og annen oppfølging noteres.</p>
D12	Jacobsen, Toril Teigar (gnr./bnr. 91/670)	
	<p>Jacobsen skriver i sin uttalelse at hun etterlyser utredning av et nytt alternativ som ikke har anlegg i dagen, med portal for tverrslag lagt i fjellhall under Eineåsen eller annet egnet sted, slik at uttransport kan skje til E16, for eksempel ved Isi. Kanskje kan også massedeponi anlegges der. Hensikten er å unngå dagsoneanlegg og lede massetransport ut på et egnet veinett, slik at Lommedalen eller andre lokalsamfunn ikke blir belastet. Det bør være en overordnet føring av massedeponier ikke legges i områder med tettbebyggelse.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Forslag til lokalisering av tverrslag og rigg- og anleggsområder ble utarbeidet i en bred, tverrfaglig vurdering der en rekke forhold spilte inn. Lommedalen er blant annet anleggsteknisk velegnet fordi det ligger sentral mellom tunnelens start- og slutt punkt. Driving av tunnel kun fra Vefsrud og Huseby ville gitt en uforholdsmessig lang og krevende anleggsfase. Kjaglidalen/Isi er vurdert som alternativ til Lommedalen, men er tidligere vurdert å ligge for langt vest på strekningen til å gi en optimal driving av tunnel. Kjaglidalen/Isi inngår ikke i fastsatt planprogram eller i planforslaget, men kan likevel være aktuelt som tverrslag under visse omstendigheter og vurderes videre i planleggingsarbeidet. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke vil medføre massetransport i eller ut av Lommedalen.</p>

	<p>Det forutsettes at Bærums mulighet for sekundær vannforsyning via ny tunnel opprettholdes, uavhengig av valgt løsning. For Bærum kan det være interessant å se om veitunnel til E16 også kan brukes som en del av lokalveinettet og bidra til å løse trafikksituasjonen i Lommedalen. Nyttig etterbruk av fjellhall kan tenkes.</p> <p>Forslag til planprogram sier ingenting om forslaget ovenfor tidligere har vært tema. Det er heller ikke opplyst om forholdet til Ringeriksbanen. Forslaget bør tas inn, uavhengig om det er tidligere vurdert.</p>	<p>Bærums mulighet for vannforsyning via råvannstunnel er opprettholdt. Planforslaget omfatter ikke anlegg som egner seg for offentlig etterbruk.</p> <p>Forslagsstiller har opprettet dialog med Fellesprosjektet Ringeriksbanen/E16. Koordinering og samarbeid pågår. Tiltakene ligger i ulike horisontalplan, og det er ingen konflikter.</p>
D16	Omland, Siv Ellen (gnr./bnr. 101/40)	
	<p>Omland skriver i sin uttalelse at Oslo kommune må garantere at det ikke blir økt massetransport i Lommedalen/Bærums verk (Lommedalsveien og Gamle Ringeriksvei) som følge av ny vannforsyning og legge fram en plan for hvordan den skal unngå økt belastning for lokalbefolkningen. Lommedalsveien er trang og stedvis svært trafikkfarlig, har stedvis gårdstunstandard og høy belastning og er eneste vei ut av Lommedalen/Bærums verk. Veien er skolevei og utfartsvei til marka. Mange skoleungdommer, syklist, ruller, turgåere bruker veien samt besøkende til slalåmbakker, to golfbaner, hestegårder og Burudvann. Veien er ikke tilpasset utbyggingen i Lommedalen, og den blir dårligere jo lenger nord man kommer.</p> <p>Gamle Ringeriksvei er underdimensjonert for eksisterende trafikk, svært trafikkert i rushtiden og økt lastebiltrafikk kan skape unødvendige køer.</p> <p>En samfunnsnyttig løsning kan være etablering tverrslag direkte til massedeponi i steinbruddet på Steinhøgda. Lommedalsveien eller Gamle Ringeriksvei må ikke belastes. Planprogrammet er mangelfullt når det ikke har hensyntatt forholdene som er beskrevet ovenfor.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke vil medføre massetransport i eller ut av Lommedalen.</p> <p>Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Forslaget inkluderer tverrslag direkte til steinbruddet og midlertidig mellomlager for overskuddsmasser ved steinbruddet, men annen anleggstrafikk vil gi noe trafikkøkning på fv. 168 (Gamle Ringeriksvei). Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for trafikk i anleggsfase inngår i utredningstemaet «Andre beskrivelser og analyser» («Anleggsfase») i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning anleggsfase. Dette inkluderer også avbøtende tiltak.</p>
D18	Pedersen, Kristoffer	
	<p>Pedersen skriver i sin uttalelse at språket i varslingsbrosjyren er dårlig, og at han har vanskeligheter med å forstå hva meningen med varslingsbrosjyren er.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p>
D19	Pedersen, Kristoffer	
	<p>Pedersen følger opp uttalelse ovenfor.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p>

D20	Pedersen, Åsmund (gnr./bnr. 113/36)	
	<p>Pedersen skriver i sin uttalelse at det på eiendommen finnes en energibrønn med 37 meters dybde som kan bli berørt av ny vannforsyning. I den sammenheng er det ønskelig å få vite hvordan man går fram for å få registrert nåtilstand opp mot tilstand etter tunneletablering.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller har informasjon om eksisterende energibrønner i og i nærhet av planområdet. Gnr./bnr. 113/36 ligger utenfor planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres. De energibrønnene som er i direkte konflikt med tunneltrasé vil bli erstattet. Dersom mulig, vil det etableres ny brønn, alternativt vil det gis annen erstatning. Generelt vil eventuelle skader som påføres bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som følge av tunneldriving vil erstattes av tiltakshaver. I forkant av oppstart av anleggsfase vil det gjøres en kartlegging av eksisterende situasjon for bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som antas vil kunne bli berørt.</p>
D21	Reksten, Olav	
	<p>Reksten skriver i sin uttalelse at han i dialog etter informasjonsmøtet i Lommedalen 29. januar 2018 fikk beskjed av representanter for prosjektet at det ikke var radioaktivitet i de massene som skulle tas ut mellom Holsfjorden og Huseby. Han stiller seg undrende til dette og konstaterer at internettsøk viser noe annet. Reksten viser til rapporten «Geologiske bakgrunnsdata for kartlegging av radonfare i Norge» som konkluderer med at det må vises høy aktsomhet i området. Det vil være klokt å hensynta dette ved planlegging av tverrslag og deponering, og det kan vanskelig sees at noe annet alternativ enn Steinskogen er realistisk.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Radon er en radioaktiv edelgass som dannes ved radioaktiv nedbrytning av uran og thorium. Bergarten alunskifer har høyest radonfare, etterfulgt av granitt/ryolitt og monzonitt/latitt. Av uttalelsen fremkommer det at Reksten har tatt utgangspunkt i NGUs Rapport «2012.067. Geologiske bakgrunnsdata for kartlegging av radonfare i Norge». Aktsomhetskartet er noe endret etter at denne rapporten ble gitt ut. NGUs aktsomhetskart for radon viser at deler av østre deler av Lommedalen har moderat til lav radonfare, mens resterende deler av Lommedalen har usikker radonfare. Faren for radongass vurderes i forbindelse med de fleste tunnelprosjekter, men da primært som et SHA (sikkerhet, helse og arbeidsmiljø) –tema. Det er normalt å sjekke hvilke bergarter tunnelen vil komme i kontakt med, og hvorvidt det er sannsynlig at det vil kunne føre til gassproblemer for de som jobber i tunnelen. IFE (Institutt for energiteknikk) uttrykker at «Ute i fri luft vil konsentrasjonen av radon være meget lav på grunn av stor uttynning.» og videre «En helserisiko kan først oppstå når radongassen kommer inn i vårt bo- eller arbeidsmiljø». Bergartene som vanntunnelen vil gå i, er ikke blant de som anses å ha størst radonfare.</p>
D25	Sivertsen, Erik	
	<p>Sivertsen skriver i sin uttalelse at hans innspill gjelder trafikale utfordringer ved massetransport i Lommedalen. Det er stor trafikk ut av Lommedalen i morgenrushet, og Lommedalsveien mellom Skollerudveien og Gamle Ringeriksvei er over kapasitet. Det går også tregt inn i Lommedalen i ettermiddagsrushet. Det må stilles krav til en grundig trafikkanalyse i planarbeidet, og det bør</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for trafikk i anleggsfase inngår i utredningstemaet «Andre beskrivelser og analyser» («Anleggsfase») i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning anleggsfase. Dette inkluderer også avbøtende tiltak. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum</p>

	vurderes flere alternative trafikkløsninger. En mulig løsning kan være å bedre kapasitet på veilenken nevnt ovenfor samt regulering av anleggstrafikken.	kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke vil medføre massetransport i eller ut av Lommedalen.
D26	Sollihøgda Eiendom AS (gnr./bnr 89/3, 89/534)	
	Sollihøgda Eiendom AS skriver i sin uttalelse at de er positivt innstilt til både permanent og midlertidig deponering av masser. Grunneier har inngått avtale med Skanska om at Skanska skal bedrive massegjenvinning av stein på deler av eiendommen.	Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum.
D27	Solnørda, Morten (gnr./bnr. 36/391)	
	Solnørda skriver i sin uttalelse at det på eiendommen finnes en 200 meter dyp energibrønn og ber om en avklaring på hvordan dette vil bli håndtert i prosjektet.	Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller har informasjon om eksisterende energibrønner i og i nærhet av planområdet. Gnr./bnr. 36/391 ligger utenfor planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres.
D28	Trulsrud, Steinar (gnr./bnr. 98/1, 99/1)	
	Trulsrud skriver i sin uttalelse at dersom variant A2 (tverrslag og rigg- og anleggsområde ved «bussgarasjen») blir valgt, er det ønskelig å vurdere å deponere masser på gnr./bnr. 98/1 og 99/1 for å heve terrenget. På den eksisterende korthullsbanen har man hvert år problemer med flom. Dette vil spare Lommedalsveien for massetransport samtidig som det vil sikre korthullsbanen for framtidig ødeleggelse av flom.	Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A2 forutsatte i forslag til planprogram bruk av gnr./bnr. 98/1 og 99/1 til permanent plassering av overskuddsmasser. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke vil medføre massetransport i eller ut av Lommedalen.

3.2 Varsling av utvidet planområde i Lommedalen

3.2.1 Kommunale etater og foretak

A	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
A10	Bærum kommune, Park, landbruk, natur og kulturvern	
	Bærum kommune, Park, landbruk, natur og kulturvern skriver i sin uttalelse at området er korthullsbane for golf. Det forutsettes at golfklubben er forespurt, og at det tas hensyn til deres syn i saken. Det vises til kommuneplanbestemmelsene § 11.2, hvor det står at sammenhengende grøntdrag og grønne lunger skal ivaretas og styrkes. Videre står	Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Ettersom hele uttalelsen er knyttet til utvidelse av planområdet ved variant A2 kommenteres ikke uttalelsen videre.

<p>det at viktige trær, trerekker, alleer og vegetasjonsområder skal sikres i reguleringsplaner og bevares ved bygge- og anleggstiltak. Det foreslåtte tiltaket er ikke i tråd med denne bestemmelsen.</p> <p>Det vises til kommuneplanbestemmelsene i § 32.1, hvor det står at det i LNF-områder bare tillates bebyggelse og tiltak tilknyttet stedbunden næring og landbruksbasert næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag. Tiltaket faller ikke inn under dette og fra et jordbrukshensyn er det ikke ønskelig med oppfylling. I bestemmelsene til gjeldende reguleringsplan står det § 7.15: Dersom golfdriften opphører skal areal regulert til golfformål tilbakeføres til landbruk og underlegges jordloven i løpet av maksimalt to år. Det er derfor viktig å ta godt vare på jordstrukturen og jordsmonnet. Etter oppfylling med 1-3 meter, er det ikke gitt at det er enkelt å tilbakeføre arealet. Undersøkelser av tilsvarende tiltak i Nedre Eiker viser at oppbygging av nytt jordsmonn på fjellgrunn ga svært godt resultat, mens oppfylling av flomutsatt område langs Drammenselva ga dårlige resultater (NIBIO bok, vol 3, nr. 4, 2017). Det anbefales å innhente en konsekvensutredning for jordbruksproduksjon fra fagfolk.</p> <p>Arealet er en del av kulturlandskapet i Lommedalen, jf. Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer i Bærum 2010-2020 samt vist med hensynssone for bevaring av kulturmiljø i gjeldende kommunedelplan. Kulturvernenheten anbefaler på det sterkeste at det søkes andre løsninger for massehåndtering, da tiltaket anses å være i strid med nevnte føringer. Tiltaket vil i stor grad berøre eksisterende kulturlandskap, som er under sterkt press.</p> <p>Brukerrådet for fisk påpeker at varslet utvidelse er i strid med bestemmelse § 8.2 i gjeldende reguleringsplan og er svært negativ til tiltaket. Området er flomutsatt, og oppfylling vil medføre økt vannhastighet og ukontrollert erosjon på motsatt side av vassdraget, som også vil påvirke arealet nedstrøms negativt. Tiltaket vil også gi negativ effekt på livet i og langs elva og i praksis fungere som en kanalisering av vannet. Lommedalselva har utfordringer med hensyn på vannkvalitet. Steinmasser fra tunneldriving inneholder erfaringsvis store mengder nitrogen, som utgjør et stort forurensningspotensial. Det vises til kommuneplanbestemmelsene i § 11.4, hvor det står at byggeforbudssone fra Lomma er 30 meter. Videre sier kommuneplanen at det langs vassdragene skal opprettholdes og utvikles en vegetasjonssone på minst 10 meter.</p>	
---	--

	<p>Området inngår i kartlagte friluftsområder og er kategorisert som viktig. Tiltaket vil være negativt for friluftslivet under anleggsfase, men også på lengre sikt dersom muligheten for fiske påvirkes.</p> <p>For alle saker som berører naturmangfold følger det av naturmangfoldlovens § 7 at prinsippene i §§ 8-12 skal legges til grunn. Det skal fremgå hvordan disse er vurdert og vektlagt.</p> <p>Vassdrag og kantsone er avsatt til grønnstruktur i kommuneplanen og er regulert til henholdsvis naturvernområde i sjø/vassdrag og naturvernområde. Foreslått tiltak er i strid med reguleringsbestemmelser §§ 8.1, .2 og 8.3.</p> <p>Det er i Bærum kommunes kartdatabase, Naturbase og artsdatabanken registrert arter av særlig stor forvaltningsinteresse (elvemusling) og naturtype viktig bekke- og vanndrag (verdi svært viktig). Langs hele østsiden av planområdet er det registrert naturtype gråor-heggeskog (viktig). Fremmede arter er ikke registrert i databasene, men finnes trolig langs vassdraget. Kunnskapsgrunnlaget anses for dårlig, og det bør gjøres registreringer av biolog samt utarbeides miljørapport om mulige konsekvenser.</p> <p>Natur og idretts vurdering er at tiltaket vil få store og irreversible konsekvenser for naturmangfold i vassdrag og i kantsone. Med nåværende informasjon bør naturmangfoldlovens § 9 – «føre-var-prinsippet» vurderes, da konsekvensene er ukjente. Dersom tiltaket godkjennes, må § 10 – spørsmålet om belastning, vurderes. Natur og idrett anser at området ikke bør brukes til rigg og massedeponi, jf. § 12 om alternativ lokalisering.</p> <p>Dersom tiltaket tillates, bør det stilles krav til avbøtende tiltak under og etter anleggsfase, slik som beskyttelse av vegetasjon, tiltak for å unngå avrenning til elva, tidspunkter for anleggsfase med hensyn på hekking, gytetid, osv. Miljøovervåking av vassdrag og kantsone bør vurderes, jf. § 11.</p>	
--	--	--

3.2.2 Statlige og regionale instanser og foretak

B	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
B15	Akershus fylkeskommune	
	<p>Akershus fylkeskommune viser i sin uttalelse til tidligere uttalelse til opprinnelig varsel datert 1. mars 2018. Fylkeskommunen påpeker at utvidelsesområdet ligger innenfor kommuneplanens hensynssone for landskap. Området er en viktig del av Lommedalens kulturlandskap, som er visuelt sårbarhet. Det forutsettes at det tas særskilt hensyn til viktig kulturlandskapselementer. Fylkeskommunen er åpne for å drøfte problemstillinger underveis i planarbeidet.</p> <p>Fylkeskommunen stilte 9. mars 2018 krav om arkeologisk registrering av områder for variant A1 og A3. Utvidelsesområdet ved variant A2 ble arkeologisk undersøkt i 2004.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Ettersom hele uttalelsen er knyttet til utvidelse av planområdet ved variant A2 kommenteres ikke uttalelsen videre.</p>
B16	Fylkesmannen i Oslo og Akershus	
	<p>Fylkesmannen i Oslo og Akershus skriver i sin uttalelse at aktuelle føringer for kommunal planlegging (nasjonale og regionale mål og retningslinjer) skal vurderes og ivaretas.</p> <p>Fylkesmannen viser til uttalelse til opprinnelig varsling datert 9. mars 2018. Det forutsettes at det ikke planlegges oppfylling av masser i de områdene som er avsatt til spesialområde naturvern, og at oppfylling utføres på en slik måte at avrenning og forurensning til Lomma unngås. Fylkesmannen anbefaler at reguleringsformål og bestemmelser i stor grad videreføres.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Ettersom hele uttalelsen er knyttet til utvidelse av planområdet ved variant A2 kommenteres ikke uttalelsen videre.</p>
B17	Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	
	<p>NVE skriver i sin uttalelse at de har noen suppleringer til opprinnelig uttalelse til varsling av oppstart og offentlig ettersyn av forslag til planprogram. Utvidelsesområdet er flomutsatt, grensende til Lomma. Flom og naturfare må utredes. Det må fremgå av planprogram og ROS-analyse og eventuelle farehensyn må innarbeides i reguleringsplanen.</p> <p>Eksisterende kantsone/naturvernområde langs Lomma bør opprettholdes og innarbeides i reguleringsplanen. Konsekvenser for naturmangfold må belyses.</p> <p>NVE har mottatt søknad om konsesjon etter vannressurslovens § 8 for uttak av vann fra</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Ettersom hele uttalelsen er knyttet til utvidelse av planområdet ved variant A2 kommenteres ikke uttalelsen videre.</p>

	<p>Holsfjorden. Generelt er god arealplanlegging det viktigste virkemiddelet for å forebygge skader fra flom-, erosjon og skred. Hensyn til klimaendringer skal også vurderes.</p> <p>Reguleringsplanen må ta hensyn til anlegg som har konsesjon etter energi- og vassdragslovgivningen.</p> <p>For øvrig viser NVE til ulike bakgrunnsdokumentasjon i form av retningslinjer, veiledere, etc.</p>	
B18	Mattilsynet	
	<p>Mattilsynet skriver i sin uttalelse at de ikke har noen kommentarer utover de som ble gitt i uttalelse til opprinnelig varsling av oppstart av planarbeid og offentlig ettersyn av forslag til planprogram i brev datert 19. mars 2018.</p>	Uttalelsen tas til orientering.
B19	Statens vegvesen, Region øst	
	<p>Statens vegvesen, Region Øst skriver i sin uttalelse at de forutsetter at utbygger i planarbeidet inngår tett dialog med Statens vegvesen vedrørende spørsmål som berører hovedvegnettet, som kryssing av riksveg, anleggstrafikk, arbeidsvarsling, etc.</p>	<p>Uttalelsen tas til følge. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. Ettersom hele uttalelsen er knyttet til utvidelse av planområdet ved variant A2 kommenteres ikke uttalelsen videre.</p>

3.2.3 Interesseorganisasjoner

C	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
	Ingen mottatte uttalelser.	

3.2.4 Privatpersoner og private foretak

D	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
D32	Bakke, Jan Roar (gnr./bnr. 99/180)	
	<p>Bakke skriver i sin uttalelse at fv. 603 (Lommedalsveien) er en lokalvei som allerede er overbelastet av personbil- og busstrafikk i perioden fra 0700 til 1800. Bakke blir oppgitt over at forslagsstiller har tenkt til å overbelaste lokalmiljøet i Lommedalen med syv år med massiv transport av steinmasser. Tungtransporten vil</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum, som ikke vil medføre massetransport i eller ut av Lommedalen.</p>

	<p>sterkt øke sannsynligheten for mange alvorlige trafikkulykker.</p> <p>Forslagsstiller må betale for en avlastningsvei, slik at den lokale trafikken blir minst mulig hindret av steintransporten, enten massene blir fraktet til Steinhøgda eller i Lommedalen. Steinhøgda er den miljømessig beste løsningen. Oslo kommune, som synes svært opptatt av miljøet, bør også kunne ta hensyn til sine naboer i vest og sørge for et tilnærmet normalt liv og trygg trafikk for beboere.</p>	<p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for trafikk i anleggsgang inngår i utredningstemaet «Andre beskrivelser og analyser» («Anleggsgang») i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslaget delutredning anleggsgang. Dette inkluderer også avbøtende tiltak. Forslagsstiller har lagt like premisser til grunn for alle de fire kommunene som er berørt av planarbeidet.</p>
--	---	---

3.3 Varsling av utvidet planområde i Lier, Hole, Bærum og Oslo kommuner

3.3.1 Kommunale etater og foretak

A	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
	Ingen mottatte uttalelser.	

3.3.2 Statlige og regionale instanser og foretak

B	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
B20	Akershus fylkeskommune	
	<p>Akershus fylkeskommune viser til opprinnelige uttalelser av 1. mars og 4. mai 2018. Arkeologisk registrering av variant A3 er gjennomført. Fylkeskommunen krever registrering av variant A4 med tilleggssområder oversendt fra forslagsstiller. Budsjett er vedlagt. Fylkeskommunen er svært positiv til at variant A1 og A2 er tatt ut av planprogrammet. For variant A3 vises det til tidligere uttalelse. For variant A4 er det ikke mottatt detaljkart som viser området for tverrslag, og uttalelsen blir derfor mer generell. Lommedalen er i «Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer» definert som et viktig kulturlandskap. Området er i kommuneplanens arealdel markert med hensynssone, hvor det skal legges særskilt vekt på å ivareta kulturlandskapets verdier. I den delen av planområdet som omfattes av Marka er det registrert blant annet husmannsplasser og gårdsbruk. Ved Guribysageveien er det også registrert kulturminner, blant annet småbruket Nordli. Like øst om Larsåsen ligger Guribysaga ved Lomma, et eldre sagbruksmiljø,</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Fylkesmannen i Oslo og Akershus har gitt avslag på søknad om planlegging av permanent plassering av overskuddsmasser på Larsåsen, og et slikt tiltak er derfor ikke utredet eller anbefalt. Det er derfor ikke nødvendig med arkeologiske registreringer i dette området. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum.</p>

	<p>hvor det er bevart flere bygninger. Stedet er avmerket som kulturmiljø i kommunens kulturvernplan. Guribysaga er et teknisk industrielt kulturminne og er representativt for et små-industrianlegg som viser en historisk viktig næringsvei i området. Kulturmiljøet har regional verdi, og det forventes at planlagte tiltak tar hensyn til kulturmiljøet. Når det foreligger detaljerte kart, vil det kunne gis en mer konkret vurdering av virkning på kulturmiljøet. Beskrivelsene er ikke utfyllende. Fylkeskommunen kan gjerne delta i dialog om forhold som berører kulturminneinteresser.</p> <p>Planlagte tiltak vil innebære omdisponering eller flytting av større mengder masser. Regional plan for masseforvaltning i Akershus^[5] inneholder retningslinjer for langsiktig og helhetlig masseforvaltning, og det forutsettes at disse legges til grunn.</p> <p>Fylkeskommunen har vedtatt regional plan for vannforvaltning 2016-2021, og det forutsette at planlagte tiltak ikke vil forringe tilstanden i vassdragene.</p>	<p>Planforslaget omfatter etablering av et midlertidig mellomlager for overskuddsmasser innenfor Marka, i direkte tilknytning til steinbruddet på Steinskogen.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for vann inngår i utredningstemaet «naturmangfold» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning naturmangfold.</p>
B21	Bane NOR SF	
	<p>Bane NOR SF viser i sin uttalelse til opprinnelig uttalelse av 22. februar 2018. Utvidet planområde omfatter eksisterende jernbanelinjer og ny regiontogtunnel mellom Oslo S og Lysaker, som må hensyntas. I tillegg er det viktig med dialog rundt Ringeriksbaneprosjektet. I begge tilfeller forventer Bane NOR å bli tatt med på samråd på et tidlig stadium.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Det er ikke konflikter mellom planforslaget og eksisterende jernbanelinjer. Forholdet mellom planforslaget og ny regiontogtunnel mellom Oslo S og Lysaker må avklares nærmere når sistnevnte er konkretisert. Forslagsstiller har opprettet dialog med Fellesprosjektet Ringeriksbanen/E16. Koordinering og samarbeid pågår. Tiltakene ligger i ulike horisontalplan, og det er ingen konflikter.</p>
B23	Direktoratet for mineralforvaltning	
	<p>Direktoratet for mineralforvaltning viser i sin uttalelse til opprinnelig uttalelse av 20. februar 2018 og understreker betydningen av å hensynta uttaket og forekomsten på Steinskogen. Det forutsettes at konsekvensene for forekomsten blir vurdert og lagt til grunn for planarbeidet. Det utvidede planområdet omfatter også et mulig framtidig uttaksområde for pukk, som er ansett som viktig. Det må vurderes om dette skal inkludere i utredningen.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller foreslår i planforslaget etablering av tverrslag til Steinskogen for mellomlagring og salg i det åpne markedet i samarbeid med Franzefoss Pukk AS. Planforslaget er ikke i konflikt med kartlagte bergressurser eller uttak/drift av Steinskogen.</p>
B24	Fylkesmannen i Buskerud	
	<p>Fylkesmannen i Buskerud viser til opprinnelig uttalelse av 19. februar 2018 og har ingen ytterligere kommentarer.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p>
B25	Fylkesmannen i Oslo og Akershus	
	<p>Fylkesmannen i Oslo og Akershus viser i sin uttalelse til opprinnelig uttalelse av 9. mars 2018,</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p>

	<p>til utvidet planområde i Lommedalen av 18. april 2018 og til rigg- og anleggsområde i Marka av 21. juni 2018. Fylkesmannen har ingen kommentarer til utvidet planområde i Bærum, utover avslag på tillatelse til planlegging av permanent plassering av masser innenfor Marka.</p> <p>I Oslo finnes det innenfor utvidet planområde mange forekomster av viktig naturmangfold. Mærradalens regionale og nasjonale verdier trekkes fram, og det er viktig i størst mulig grad å bevare verdier og sammenhenger mellom disse. Dette gjelder også grøntdraget mellom Smestadbekken og Makrellbekken. Alle naturtyper som berøres må kartlegges, beskrives og vurderes etter naturmangfoldloven §§ 8-12. Ved berøring må avbøtende tiltak vurderes.</p> <p>Tiltak må også vurderes opp mot rikspolitiske retningslinjer for barn og unges interesser i planleggingen.</p>	<p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Kartlegging av eksisterende situasjon og vurdering av konsekvenser for barn og unge inngår i utredningstemaet «nærmiljø og friluftsliv» i kapittel 7.4 i fastsatt planprogram og i planforslagets delutredning nærmiljø og friluftsliv. Dette inkluderer også avbøtende og kompenserende tiltak.</p>
B26	Mattilsynet	
	<p>Mattilsynet viser i sin uttalelse til opprinnelig uttalelse av 19. mars 2018. Mattilsynet er ikke kjent med at det er noen private drikkevannskilder som kan bli berørt. Mattilsynet har ingen ytterligere merknader som følge av utvidet planområdet utover viktigheten av at arbeidet med å få på plass en ny drikkevannsforsyning blir høyt prioritert.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p>
B27	Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	
	<p>NVE viser i sin uttalelse til opprinnelig uttalelse av 1. mars 2018 og har ingen ytterligere kommentarer.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p>
B29	Statens vegvesen, Region Øst	
	<p>Statens vegvesen viser i sin uttalelse til opprinnelig uttalelse av 23. april 2018 og har ingen ytterligere kommentarer.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering.</p>
B30	Statnett SF	
	<p>Statnett SF viser i sin uttalelse til opprinnelig uttalelse av 16. mars 2018. Statnett har konsesjon etter energiloven til å eie, drifte og vedlikeholde transmisjonsanlegg innenfor utvidet planområdet. Dette gjelder Smestad sentralnettstasjon samt 300 kV-ledning Bærum-Smestad og 132 kV-ledning Ultvedt-Smestad. Det vises til tidligere oversendt og vedlagt materiale. Ny vannforsyning må ikke forringe drift, vedlikehold eller sikkerhet ved anleggene. Ny 420 kV-forbindelse Hamang-</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller har opprettet dialog og avholdt møter med Statnett SF for å drøfte vedrørende lokalisering og utforming av tiltak på Huseby og videre østover mot Akerselva.</p>

	<p>Bærum-Smestad er under utredning. Både luftledning og kabel utredes, og søknad om konsesjon er planlagt første halvår 2019.</p> <p>Ny 420 KV-forbindelse Sogn-Ulven er under planlegging. Konsesjon er søkt, og forslagsstiller har uttalt seg.</p> <p>Avslutningsvis vises det til ny 420 kV-forbindelse Smestad-Sogn, som er under bygging.</p> <p>Statnett ber om et nytt dialogmøte for nødvendig koordinering.</p>	<p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Uttalelsen berører ikke Bærum kommune.</p> <p>Forslagsstiller og Statnett SF har avholdt flere dialogmøter gjennom planprosessen og vil gjennomføre ytterligere møter etter behov.</p>
--	--	---

3.3.3 Interesseorganisasjoner

C	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
C12	Lommedalen IL	
	<p>Lommedalen IL skriver i sin uttalelse at de ønsker å motta steinmasser fra ny vannforsyning for å utvide idrettslaget skibakke, Lommedalen skisenter. Steinmassene kan kanaliseres inn i et samfunnsnyttig prosjekt og få en stor miljømessig effekt på grunn av nærhet mellom tverrslag og skibakke. Lommedalens idrettslag har stor og voksende aktivitet i skibakken. Utvidelse av skibakken vil føre til at flere barn får mulighet til mer aktivitet. Rent konkret vil steinmasse benyttes til å bygge to fjellformasjoner i slalåmbakken, slik at man får en lengre og mer avansert skibakke. Det aktuelle området er avsatt til framtidig idrettsformål og mottak av steinmasser fra ny vannforsyning vil være eneste måte å realisere prosjektet uten at Bærum kommune må bevilge svært mye penger. Den store samfunnsnyttigen bør gjøre tverrslag i Krydsbybakken til et soleklart førstevalg, og lokal bruk av steinmassene vil fremme barns helse og gjøre dalen til et bedre sted å vokse opp. Idrettslaget viser til samtale med administrerende direktør i Multiconsult, som ber idrettslaget fremme forslaget i henhold til ordinære prosedyre, gjennom varsling av utvidet planområde.</p>	<p>Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller utarbeidet tidlig i planprosessen en mulighetsstudie for massehåndtering, hvor oppfylling i Krydsbybakken ble vurdert. Det ble ikke anbefalt å gå videre med utredning av Krydsbybakken, blant annet grunnet at forventet kapasitet var lav, og planrisiko var vurdert som høy. Ved fastsettelse av planprogram i Bærum kommune ble variant A1 og A2 i Lommedalen tatt ut. Variant A1 og A2 er derfor ikke utredet eller anbefalt som løsning. Forslagsstiller anbefaler variant A3 (Steinskogen) i Bærum. På bakgrunn av signaler fra Bærum kommune om anleggstransport i Lommedalen gjennom dialog og fastsettelse av planprogram, er ikke Krydsbybakken blitt mer aktuell siden utarbeidelse av mulighetsstudie for massehåndtering.</p>

3.3.4 Privatpersoner og private foretak

D	SAMMENDRAG	FORSLAGSSTILLERS KOMMENTARER
D34	Aamodt, Kristen (gnr./bnr. 105/1)	
	Aamodt viser til at han er eier av gnr./bnr. 105/1 i Bærum kommune og informerer om at det på eiendommen finnes et borehull (drikkevannsbrønn) fra 1959, som forsyner 7 husstander.	Uttalelsen tas til orientering. Gnr./bnr. 105/1 ligger utenfor planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres.
D36	Bjørtoft, Bent (gnr./bnr. 95/281)	
	Bjørtoft skriver i sin uttalelse at han er eier av gnr./bnr. 95/281 i Bærum kommune og ber om at det gjennomføres tilstandskartlegging og setningsmåling ved eventuell utbygging.	Uttalelsen tas til orientering. Gnr./bnr. 95/281 ligger utenfor planforslagets hensynssone for råvannstunnel, hvor råvannstunnel vil etableres. I forkant av oppstart av anleggsfase vil det gjøres en kartlegging av eksisterende situasjon for bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som antas vil kunne bli berørt. Eventuelle skader som påføres bebyggelse, anlegg og konstruksjoner som følge av tunneldriving vil erstattes av tiltakshaver.
D39	Krohn-Nydal, Lily	
	Krohn-Nydal skriver i sin uttalelse at ivaretagelse av det i Lommedalen er flere områder med bebyggelse som ikke er tilknyttet offentlig vann- og avløpsnett, hvor flere private brønner ikke er registrerte. Private vannkilder må tas inn i planprogrammet.	Uttalelsen tas til orientering. Planprogram for Bærum kommune er fastsatt, og det planlegges ikke en ny fastsettelse av planprogrammet. Forslagsstiller vil innhente offentlig informasjon om eksisterende, private brønner, men er avhengig av informasjon fra private brønneiere som har uregistrerte brønner. Informasjonen anses ikke å være avgjørende for behandling og vedtak av planforslag, men forslagsstiller vil følge dette opp i videre planleggingsarbeid og vurdere tiltak.
D41	Wakeford-Wesmann, Karsten	
	Wakeford-Wesman skriver i sin uttalelse at det er grunn til å tro at ny vannforsyning vil være i konflikt med området for framtidig Røa-tunnel. Nærføring vil kunne føre til fare for ny vannforsyning. Røa-tunnel er utredet og må ha fortrinnsrett. Ny vannforsyning bør i stedet legges sør for Østeråsbanen fra Huseby skole til Eiksmarka eller nord for Røa kirke og krysse Lysakerelva nord for Grini-broen. Det vises til raset i Hanekleivtunnelen (E18 Vestfold) i 2006. Uklare ansvarsforhold, undervurderinger og manglende bruk av dokumentasjon var de sentrale faktorene. Den faglige vurderingen av at ny vannforsyning og Røa-tunnelen skal ligge så nær hverandre kan synes mangelfull. Det er ikke nødvendig å gjenta tidligere feil.	Uttalelsen tas til orientering. Forslagsstiller vil sammen med Plan- og bygningsetaten i Oslo kommune sørge for nødvendig koordinering mot ny Røa-tunnel. Det er per dags dato ikke identifisert konflikter mellom prosjektene. Ulike traseer for ny råvannstunnel fra Holsfjorden til Huseby er vurdert, og traseen som er lagt til grunn i planforslaget er vurdert som den beste i en helhetlig vurdering av blant annet geologiske forhold og potensielle konflikter. Det er ingen indikasjoner per dags dato at trasé for råvannstunnel vil ha spesiell risiko for ras eller andre hendelser.

4 Referanser

- [1] Oslo kommune, Vann- og avløpsetaten 2018. Detaljreguleringsplaner for ny vannforsyning til Oslo. Fastsatt planprogram for Bærum kommune, datert 05.01.2018.
- [2] Oslo kommune, Vann- og avløpsetaten 2016. Konseptvalgutredning «Ny vannforsyning Oslo», datert 08.07.2016.
- [3] Østfold fylkeskommune 2015. Regional plan for vannforvaltning i vannregion Glomma 2016-2021.
- [4] Akershus fylkeskommune 2016. Regional plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2016-2030, datert 19. desember 2016.
- [5] Akershus fylkeskommune 2016. Regional plan for masseforvaltning i Akershus, datert 24. oktober 2016.